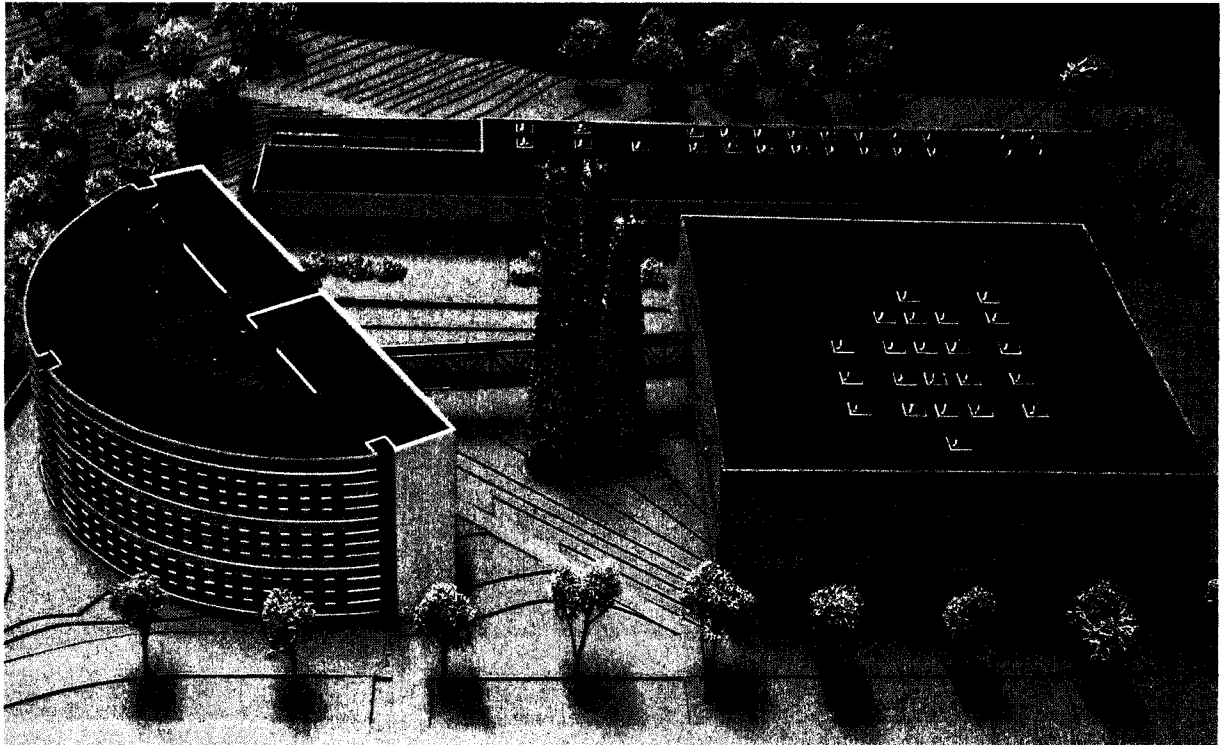

Oikeusministeriö

21. 06. 2011

od 71021/2010

**ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUDEN
LAUSUNTO
HOVI- JA HALLINTO-OIKEUSVERKOSTON
KEHITTÄMISTÄ KOSKEVASTA MIETINNÖSTÄ**

SISÄLLYSLUETTELO

1. Lausunnon tiivistelmä.....	1
2. Yleisarvio mietinnöstä.....	2
3. Yksityiskohtaiset perustelut.....	4
Hovioikeusverkoston muutoksille ei nyt ole perusteita.....	4
Toimikunnan saaman toimeksiannon ja sen pohjalta laaditun mietinnön arviointi.....	6
Toimeksiannon arviointi.....	6
Toimikunnan kokoonpanon kritiikkiä.....	8
Toimikunnan ehdotuksen tarkastelu.....	9
4. Vaihtoehtoinen ratkaisu.....	17
5. Loppupäätelmät.....	19

Liitteet

- Liite 1 hovioikeudenneuvos Riitta-Liisa Hietalan laatima muistio
- Liite 2 kartta
- Liite 3 taulukko välimatkoista
- Liite 4 kansliapäällikkö Olli Hyvärisen laatima muistio
- Liite 5 Senaatti-kiinteistöjen laatima selvitys
- Liite 6 valokuva hovioikeuden pienoismallista
- Liite 7 Suomen asianajajaliiton Itä-Suomen osaston laatima selvitys
- Liite 8 toimistosihtööri Tuula Huttusen laatima muistio
- Liite 9 kartta vaihtoehtoisesta ratkaisusta

Lausunto on käsitelty hovioikeuden henkilöstöryhmissä.
Lausunto on annettu hovioikeuden täysistunnossa

ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS

Kuopio 17.6.2011

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön kirje 26.4.2011 OM 7/021/2010

Asia: Lausunto hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä koskevasta mietinnöstä

Itä-Suomen hovioikeus esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Lausunnon tiivistelmä

a) Hovioikeusverkoston muuttamiseen ei tässä vaiheessa tule ryhtyä lainkaan, koska

- toimikunta on mietinnössään tarkastellut ainoastaan yhtä ratkaisuvaihtoehtoa ja perustanut mietintönsä monilta osin puutteellisiin ja väärin tietoihin eikä mietintö siten voi olla uudistuksen pohjana,
- ehdotetut muutokset heikentävät kansalaisten oikeusturvaa ja oikeuden saavutettavuutta Itä-Suomessa ja vaarantavat tasa-arvoisten oikeuspalvelujen saatavuuden,
- ehdotetut muutokset aiheuttavat huomattavia lisäkuluja sekä valtiolle että asianosaisille,
- tavoiteltuja hyötyjä ei muutoinkaan saavuteta,
- muutoksiin ei pidä ryhtyä ennen kuin toistuvien muutosten kohteena ollut hovioikeusprosessi on saavuttanut vakiintuneet muodot ja
- oikeudenhoidon tarpeiden huomioon ottamisen vuoksi hovioikeuksia ja hallinto-oikeuksia ei pidä tarkastella yhdessä.

Postiosoite:
PL 1158
70101 Kuopio 70100 Kuopio

Osoite:
Minna Canthin katu 64 A

Puhelinvaihe: 010 36 41400
Telekopiot: 010 36 41500
Sähköposti: ita-suomi.ho@oikeus.fi

b) Mikäli Itä-Suomessa yhdistetään kaksi hovioikeutta ja kaksi hallinto-oikeutta eri paikkakunnille, uusi hovioikeus on sijoitettava Kuopioon ja uusi hallinto-oikeus on sijoitettava Kouvolaan, koska

- maan sisäosia ja itäosia ei voi jättää ilman hovioikeutta ja kaikki hovioikeudet eivät voi olla rannikolla tai sen tuntumassa hovioikeuspiirinsä äärilaidalla,

- toisin kuin toimikunta väittää uuden hovioikeuden henkilökunta noin 95 henkilöä voidaan hyvin sijoittaa nykyisiin Itä-Suomen hovioikeuden tiloihin ja samassa pihapiirissä oleviin entisiin ympäristölupaviraston tiloihin, joihin mahtuu riittävien istuntosalitilojen lisäksi 125 henkilön työhuonetilat, kun taas henkilökunta ja istuntosalitilat jouduttaisiin Kouvolaan sijoittamaan kahteen eri rakennukseen lähes kilometrin päähän toisistaan,

- väestöpohjasta ja eri käräjäoikeuksista tulevista juttumääristä johtuen uuden hovioikeuden sijoittaminen Kuopioon aiheuttaa sekä hovioikeuden henkilökunnalle että asianosaisille vähemmän matkustustarpeita kuin sen sijoittaminen Kouvolaan,

- yhdistetyn hovioikeuden tuomiopiirin pääkäsittelet tulevat parhaiten hoidetuiksi sijoittamalla hovioikeus Kuopioon ja toimittamalla matkakäräjiä,

- toisin kuin toimikunta väittää uuden hallinto-oikeuden henkilökunta noin 70 henkilöä voidaan hyvin sijoittaa nykyisiin Kouvolaan hovioikeuden tiloihin, joihin mahtuu tarpeellisten istuntosalien tilojen lisäksi työskentelytilat 77 - 80 henkilölle, kun taas nykyiset Itä-Suomen hovioikeuden tilat ovat uuden hallinto-oikeuden tarpeisiin liian suuret,

- vuotuiset toimitilakustannukset tulisivat olemaan, sijoitettaessa hovioikeus Kuopioon ja hallinto-oikeus Kouvolaan 150.000 - 200.000 euroa halvemmat kuin sijoitettaessa uusi hovioikeus Kouvolaan ja hallinto-oikeus Kuopioon ja

- uuden hovioikeuden sijaitessa Kouvolaan ainakin Kuopioon ja Joensuuhun jouduttaisiin järjestämään asianmukaiset tilat matkakäräjiä varten (vuotuiset kustannukset arviolta 100.000-200.000 euroa).

2. Yleisarvio mietinnöstä

Hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistustoimikunta ehdottaa Itä-Suomen ja Kouvolaan hovioikeuksien yhdistämistä ja uuden Itä-Suomen hovioikeuden sijoittamista Kouvolaan sekä Kuopion ja Kouvolaan hallinto-oikeuksien yhdistämistä ja uuden hallinto-oikeuden sijoittamista Kuopioon.

Mietintö perustuu puutteellisiin selvityksiin, ristiriitaisiin perusteluihin ja osittain väriin tosiasiatietoihin. Toimikunnan mietinnön mukaisella ehdotuksella ei saavuteta mitään niistä tavoitteista, joita toimikunnan toimeksiannossa tavoitellaan.

Toimikunnan ehdotus heikentää oikeuspalveluiden saatavuutta Itä-Suomessa. Valtion menot näyttävät lisääntyvän nykyiseen verrattuna. Samoin lisääntyvät oikeudenkäyntinsä itse kustantavien asianosaisten kulut.

Jäljempänä mainituilla perusteilla hovioikeus katsoo, että toimikunnan hovioikeuksia koskevien ehdotusten toteuttamiselle ei ole perusteita. Hovioikeusverkoston mahdollisten muutosten toteuttaminen edellyttää kokonaan uutta, perusteellista ja laadultaan moitteetonta suunnittelua.

Uudistustarvetta ei nyt ole

Tällä hetkellä ei ole nähtävissä välitöntä uudistustarvetta. Hovioikeudet toimivat hyvin. Käsittelyaikojen erot ovat pienentyneet. Jatkokäsittelylupajärjestelmän ja siihen liittyvien muiden muutosten vaikutuksista ei vielä tiedetä. On ilmeistä, että hovioikeusmenettely tulee lähivuosina vielä muuttumaan esimerkiksi uuden tekniikan antamien mahdollisuuksien myötä. Näiden muutosten vaikutusten pitää olla selvillä ennen kuin verkostomuutoksiin ryhdytään.

Toimikunnan toimeksianto

Toimikunta sai tehtäväkseen tasasuurten hovioikeuksien aikaansaamisen, mikä edellytti 1-2 hovioikeuden vähentämistä. Tasasuuruuden vaatimus on mielivaltainen ja irrelevantti. Tavoiteltu erikoistumismahdollisuuksien lisääminen, haavoittuvuuden vähentäminen, kehittämistehtäviin tarvittavien resursien turvaaminen ja hovioikeuksien vertailtavuuden parantaminen eivät edellytä hovioikeuksien tasasuuruutta. Oikeusturvan parantumisen kannalta tasasuuruudella ei ole merkitystä.

Toimikunnan kokoonpano

Toimikunnan kokoonpano oli epätasapainoinen. Kaikki muut hovioikeuspaikkakunnat paitsi Kuopio olivat edustettuina. Itä-Suomesta tai Sisä-Suomesta yleensäkin ei toimikunnassa ollut ketään.

Mitkä olisivat olleet hovioikeusverkoston muuttamisen oikeat lähtökohdat

Kun muutoksia tehdään, oikeuden saavutettavuuden ja oikeusturvan pitää todellisuudessa parantua. Myös säästöjen pitää olla todellisia ja perustua luotettaviin laskelmiin. Nämä vaatimukset eivät toimikunnan ehdotuksessa täyty. Kun käräjäoikeudet ovat nykyisin suuria, hovioikeuksien lukumäärän ja yksin piirirajojen tarkastelukin edellyttää valtakunnallista kokonaisarviointia. Mietinnössä tällaista ei ole.

Ehdotuksen puutteet, ristiriidat ja virheet

Mietinnössä ei ole lainkaan tarkasteltu ehdotetulle ratkaisulle vaihtoehtoisia malleja. Ehdotuksen aiheuttamista lisäkustannuksista ei ole laskelmia tai edes arvioita. Mietinnön monet perustelut ovat kes-

kenään ristiriitaisia. Väestötiedoissa on epäselvyyksiä. Paikkakunnat, joiden välisiä etäisyyksiä on selvitetty, on valittu tarkoitushakuisesti. Ehdotetun ratkaisun pohjana käytetään vääriä henkilöstömääriä ja vääriä toimitilatietoja. Tästä johtuen ehdotettujen uusien hovi- ja hallinto-oikeuksien sijoituspaikkakunnat ovat sekä toiminnan että talouden kannalta väärinpäin. Oikeilla tiedoilla hovioikeuden sijoituspaikaksi tulee Kuopio.

Vaihtoehtoinen ehdotus

Mikäli Itä-Suomen hovioikeuden ja Kouvolan hovioikeuden yhdistämistä kaikesta huolimatta pidetään välttämättömänä, tässä lausunnossa esitetään vaihtoehtoinen malli, jossa tarkastellaan muutoksen vaihtokutsia koko maahan ja pyritään turvaamaan mietintöä paremmin oikeuden saavutettavuus ja oikeusturvan toteutuminen, kaiken lisäksi toimikunnan ehdottamaa edullisemmin kustannuksin.

3. Yksityiskohtaiset perustelut

Hovioikeusverkoston muutoksille ei nyt ole perusteita

Käräjäoikeusuudistuksen vaikutukset

Käräjäoikeusverkoston 1.1.2010 voimaan tullut suuri muutos herättää luonnollisesti kysymyksen siitä, vaatiiko tuo uudistus muutoksia myös hovioikeuksien määrään tai sijaintiin. Käräjäoikeuksien määrä väheni tuossa uudistuksessa 54 käräjäoikeudesta 27 käräjäoikeuteen. Kuhunkin hovioikeuspiiriin kuuluu nyt neljä tai viisi käräjäoikeutta. Hovioikeuksien toiminnan kannalta ei ole mitään merkitystä sillä, kuinka monesta alioikeusyksiköstä jutut tulevat. Myöskään käräjäoikeuksien kansliapaikkakuntien tai istuntopaikkojen muutokset eivät vaikuta hovioikeuksien toimintaan millään tavalla. Käräjäoikeusuudistus ei siis anna aihetta muutoksiin hovioikeusverkostossa.

Hovioikeuksien nykyinen työtilanne

Hovioikeuksien työtilanteessa ja esimerkiksi käsittelyajoissa on edelleen eroja. Erot johtunevat pääasiassa resurssien sekä saapuvien asioiden määrän ja laadun epäsuhteesta. Viime vuosina erot ovat kuitenkin supistuneet ja voidaan sanoa, että tilanne kaikissa hovioikeuksissa on jo nyt tyydyttävä. Tilanteen edelleen parantamiseksi toimenpiteiden tulisi kohdistua sinne, missä tilanne on vaikein. Toimikunnan ehdotuksessa näin ei tapahdu. Kahden parhaassa työtilanteessa olevan hovioikeuden yhdistäminen ei paranna vaikeammassa asemassa olevien tilannetta. Kuten jäljempänä tullaan osoittamaan, toimikunnan ehdotus huonontaa oikeudenhoidon tilaa Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien alueella. Hovioikeuksien työtilanteiden tasapainottaminen sitä kautta, että huononnetaan hyvässä tilanteessa olevien asemaa, on järjen vastaista. Tarvetta uudistaa hovioikeusverkostoa ei siis voida perustaa hovioikeuksien työtilanteeseen. Oikea tapa parantaa hovioikeuksien työtilannetta on antaa niille laissa määrättyjen menettelytapojen edellyttämät ja juttumäärien vaatimat riittävät resurssit.

Hovioikeusmenettelyn uudistukset

Vuoden 2011 alusta tulivat voimaan jatkokäsittelylupaa ja eräät pääkäsittelyn järjestämisvelvollisuutta koskevat lainmuutokset. Uudistukset tulevat sovellettaviksi lain voimaan tulon jälkeen kärjäoikeudessa ratkaistuissa asioissa. Näin ollen uudistus tulee voimaan asteittain kuluvin vuodelin aikana. Kokeemukset uudesta hovioikeusmenettelystä ja sen vaikutuksista työmenetelmiin ja esimerkiksi pääkäsittelyiden määrään ovat vielä vähäiset eikä uudistuksen vaikutuksista hovioikeusverkostolle asetettaviin vaatimuksiin voida tässä vaiheessa sanoa mitään.

On hyvin todennäköistä, että hovioikeusmenettelyä tullaan vielä lähivuosina uudistamaan. Jatkokäsittelylupaa ja siihen liittyneitä muita uudistuksia koskenutta hallituksen esitystä eduskunnassa käsiteltäessä eduskunnassa tehtiin neljän kokeneen kansanedustajan allekirjoittama rinnakkaislakialoite, jossa ehdotettiin Ruotsissa vuoden 2009 syksystä voimassa olleen uudistuksen ottamista käyttöön jo nyt meilläkin. Tämä Ruotsin järjestelmä rakentuu uuden tekniikan merkittävään hyödyntämiseen hovioikeusmenettelyssä. Eduskunta katsoi, että Ruotsin järjestelmään siirtyminen edellyttää perusteellista valmistelua ja ettei sitä voitu saattaa voimaan mainitun lakialoitteen pohjalta. Aloite hylättiin. On selvää, että meillä seurataan tarkoin Ruotsin kokemuksia. Erittäin todennäköistä on, että meilläkin muurossa tai toisessa jo lähivuosina ryhdytään käyttämään muutoksenhakumenettelyssä hyväksi uutta tekniikkaa. Jo nyt työskentelevä todistuslainsäädännön uudistamista valmisteleva oikeusministeriön asettama toimikunta paneutuu myös uuden tekniikan käyttömahdollisuuksiin oikeudenkäynnissä.

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana Suomessa on toteutettu kärjä- ja hovioikeusmenettelyn täydellinen uudistaminen. Erityisesti hovioikeusmenettelyn uudistushankkeet eivät ole kaikilta osin onnistuneet. Runsaan kymmenen vuoden aikana voimassa on ollut kolme erilaista hovioikeusmenettelyä koskevaa lainsäädäntöä. Erilaisia hovioikeusprosessia koskevia vaihtoehtoja on eduskunnan käsiteltävänä ollut kaikkiaan kuusi. Eri yhteyksissä on jouduttu tarkastelemaan ehdotusten perustuslain mukaisuutta. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnoilla on ollut merkittävä rooli hallituksen esitysten käsittelyssä. Esimerkiksi seurantamenettelyn laajentamista koskenut hallituksen esitys raukesi kokonaan perustuslakivaliokunnan kannanoton johdosta.

Käsillä olevassa mietinnössä kehoitetaan videokonferenssien enenevään käyttöön ja viitataan myös muihin hovioikeusmenettelyn uudistamistarpeisiin. Toimikunnan lausumat ovat pitkälle toiveajattelua ja monet ehdotuksista edellyttävät lainsäädännön muutoksia. Kuten edellä on todettu, prosessioikeudellisten muutosten toteuttaminen ei aina ole ollut helppoa. Koko ajan on muistettava myös perustuslain ja kansainvälisten sitoumustemme oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asettamat vaatimukset.

Hovioikeusverkostoa ei pidä ryhtyä muuttamaan ennen kuin tiedetään, millaiseksi hovioikeusmenettely lähivuosina muotoutuu.

Nykyisen hovioikeusverkoston maantieteellinen sijoittuminen

Nykyiset hovioikeudet sijoittuvat oikeuden saavutettavuuden kannalta kartalle varsin ihanteellisesti. Pääkaupungissa on hovioikeus. Maan eteläosassa on kaksi muuta hovioikeutta, Turku lännessä ja Kouvolassa idässä. Maan keskiosassa on samoin kaksi hovioikeutta, Vaasa lännessä ja Kuopiossa toimiva Itä-Suomen hovioikeus idässä. Pohjoisessa on yksi hovioikeus, Rovaniemi. Oikeuden saavutettavuuden kannalta verkosto on ihanteellinen.

Johtopäätös

Edellä olevilla perusteilla hovioikeus katsoo, että tällä hetkellä ei ole edellytyksiä eikä tarvetta ryhtyä uudistamaan hovioikeusverkostoa. Sitä paitsi on mahdollista, että tulevana vuosina hovioikeusverkosto joutuu joka tapauksessa uuden kokonaistarkastelun kohteeksi. Nyt harkitsemattomasti yhdessä osassa maata tehtävät muutokset saattavat silloin osoittautua vakaviksi ja taloudellisesti kalliiksi virheiksi.

Toimikunnan saaman toimeksiannon ja sen pohjalta laaditun mietinnön arviointi

Mikäli kaikesta huolimatta katsotaan tarpeelliseksi jo tässä vaiheessa ryhtyä muuttamaan hovioikeusverkostoa, hovioikeus lausuu toimikunnan toimeksiannosta ja mietinnöstä seuraavaa.

Toimeksiannon arviointi

Hovi- ja hallinto-oikeuksien rinnakkainen tarkastelu on ongelmallista

Hovi- ja hallinto-oikeuksien samanaikainen tarkastelu voisi olla hedelmällistä, mikäli se tapahtuisi ilman ennalta asetettuja tavoitteita. Ensimmäisen tarkasteltavan kysymyksen tulisi olla, onko saatavissa hyötyä siitä, että nämä tuomioistuimet toimisivat samalla paikkakunnalla. Joitain tällaisia etuja ilmeisesti voitaisiin osoittaa. Tätä asiaa toimikunta ei käsittele.

Toimikunnan työtä näyttää ohjanneen pyrkimys yhdistää samoilla kahdella paikkakunnalla sijaitsevat hovioikeudet keskenään ja hallinto-oikeudet keskenään ja sen jälkeen jakaa uudet tuomioistuimet sannonnuttujen paikkakuntien kesken. Tällainen sijaintipaikkojen valikoituminen kuitenkin johtaa siihen, että hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien erilaisen oikeudenkäyntimenettelyn, esimerkiksi suullisen ja kirjallisen menettelyn vaikutus ao. tuomioistuimen sijaintipaikkakuntaan tai tuomiopiiriin ei tule asianmukaisella tavalla huomioon otetuksi. Paikkakuntien välinen kamppailu ja jakopolitiikka saavat ratkaisvan osan ja oikeudenhoidon tarpeet jäävät sivuun.

Hovioikeusverkostoa olisikin pitänyt tarkastella irrallaan hallinto-oikeuksista yksinomaan yleisten tuomioistuinten ja niissä asioivien tarpeiden kannalta.

Hovioikeusverkoston uudistamisen tarve

Oikeusministeriön asettamispäätöksessä hovioikeusverkoston uudistamisen tarpeellisuutta perustellaan käräjäoikeusuudistuksella, Korkeimman oikeuden Valtion Taloudelliselta Tutkimuskeskukselta (VATT) tilaamalla hovioikeusverkostoa koskevalla selvityksellä, hovioikeuksien asiamäärien kehityksellä, jatkokäsittelylupauudistuksella ja sen vaikutuksesta toivotulla muutoksenhakualttiuden vähentämisellä, hovioikeuksien välisillä käsittelyaikaeroilla, asioiden jakautumisella epätasaisesti maan eri alueille ja siitä johtuvalla suurella työpaineella osassa tuomioistuimia, pienten yksiköiden haavoittuvuudella, vaikeudella irrottaa henkilökuntaa pienissä yksiköissä kehittämistoimintaan, virkauralla etenemisen ja tehtäväkierron riippuvuudella tuomioistuimen koosta ja sijaintipaikasta, jaksamista tuke-

van, motivoivan ja työuraa edistävän työympäristön aikaansaamisella. Edelleen oikeusministeriö katsoo, että valtion tuottavuusohjelmasta johtuen jatkossakin niukkenevat resurssit edellyttävät hovioikeuksien toiminnallisen tehokkuuden lisäämistä.

Edellä on jo todettu ja perusteltu se, miksi tällä hetkellä ei ole tarvetta eikä edellytyksiä ryhtyä toteuttamaan hovioikeusverkoston merkittäviä muutoksia. Edellisessä kappaleessa lueteltuja oikeusministeriön perusteluja muutostarpeelle arvioidaan tarkemmin oheen liitettyssä hovioikeudenneuvos Riitta-Liisa Hietalan laatimassa muistiossa (Liite 1).

Kuten mainitusta muistiosta havaitaan hovioikeusverkoston muutostarpeelle esitetyt perustelut ovat pääosin paikkansapitämättömiä ja virheellisiä.

Toimikunnan tehtävät

Edellä mainituista lähtökohdista toimikunnan tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämiseksi siten, että tavoitteena on asiamäärältään ja rakenteeltaan mahdollisimman tasakokoiset hovi- ja hallinto-oikeudet. Tämän katsottiin edellyttävän 1-2 hovioikeuden ja 1-3 hallinto-oikeuden vähentämistä.

Tuomioistuinten sijaintipaikkakuntia arvioitaessa tuli ottaa huomioon maantieteellisesti ja alueellisesti tarkoituksenmukainen sijainti, taloudelliset, historialliset, kielelliset ja erityisesti oikeusturvan toteutuksen turvaavat seikat sekä muutokset nykyiseen tuomiopiirijakoon. Oikeustieteellisen opetuksen sijainti tuli myös ottaa huomioon.

Edelleen toimikunnan tuli arvioida ehdotuksesta aiheutuvat toimitilojen uudisrakentamis- ja peruskorjaustarpeet mahdollisine päätoimipaikan ulkopuolella olevine istuntopaikkoinen sekä niistä aiheutuvat kustannukset, arvioida hovi- ja hallinto-oikeuksien henkilöstörakennetta ja -määrää sekä uudistuksen kustannus- ja tuottavuusvaikutuksia.

Hovioikeuksien tasakokoisuuden vaatimuksesta

Hovioikeuksien tasakokoisuuden vaatimus on pelkästään oikeuden saavutettavuuden kannalta perusteeton maassa, jossa väestö jakautuu epätasaisesti valtakunnan alueelle. Olennaista on, että yksikään hovioikeuksista ei ole liian pieni eikä liian suuri. Nykyisistä hovioikeuksista mikään ei ole liian suuri eikä liian pieni.

Kolmessa pienimmässä eli Itä-Suomen, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudessa toimii kussakin 18 vakainaista jäsentä. Tämä määrä ei ole liian pieni. Haavoittuvuuden vähentämiseksi sekä erikoistumismahdollisuuksien ja muiden asettamispäätöksessä mainittujen seikkojen kannalta mainittu jäsenmäärä on riittävä. Samojen seikkojen turvaamiseksi käräjäoikeusuudistuksen yhteydessä tuomioistuimen tavoitelluksi vähimmäiskooksi asetettiin 10 tuomaria. Melkein kaikissa uusissa käräjäoikeuksissa siihen päästiinkin, mutta esimerkiksi kuuden tuomarin Kainuun käräjäoikeus toimii erinomaisesti, vaikkei siellä 10 tuomaria olekaan. Voikin vakavasti kysyä, mikä ero mahtaa hovioikeuksilla ja käräjäoikeuksilla olla haavoittuvuuden, erikoistumismahdollisuuksien ym. seikkojen kannalta.

Mietinnössä katsotaan, että hovioikeuden "ihannekoko" olisi 30-50 tuomaria. Mistä tämä luku on otettu? Millään vakavasti otettavalla perusteella mietinnössä ei kyetä osoittamaan, että juuri tuo määrä tuomareita olisi hovioikeuden paras koko. Väistämättä tulee mieleen, että tuo luku on saatu jakamalla nykyinen hovioikeuksien jäsenten yhteismäärä neljällä tai viidellä. Toimikunnan tehtävänähän oli vähentää 1-2 hovioikeutta. Mainitunlaisella ihannekoon määrittelyllä saatiin yksi näennäisperustelu asetetun tavoitteen oikeuttamiseksi.

Suurimmassa eli Helsingin hovioikeudessa on yli 50 jäsentä. Määrä on suurehko, mutta se ei ole liian suuri. Vaikka Helsingin hovioikeuden jäsenmäärä ylittää toimikunnan asettaman ihannekoon, toimikunta ei kuitenkaan tutki mahdollisuuksia sen jäsenmäärän vähentämiseen.

Vertailun vuoksi voi todeta, että Ruotsissa, jossa oikeudenkäyntijärjestys on ollut samanlainen kuin meillä, suurimmassa hovioikeudessa on yli 70 jäsentä ja pienimmässä 10 vakinaista jäsentä ja joitakin määräaikaista jäseniä.

Johtopäätös

Toimikunnan ainoaksi tehtäväksi on asetettu tasakokoisten hovioikeuksien aikaansaaminen ja sen saavuttamisen arvioitiin vaativan 1-2 hovioikeuden vähentämisen. Edellä todetuin tavoin tasakokoisuuden vaatimus on mielivaltaisen ja perusteeton. Jos oikeusministeriön poliittinen tahto on hovioikeuksien vähentäminen, se on uskallettava antaa suoraan valmisteluelimen tehtäväksi ilman tavoitteen verhoamista maamme olosuhteisiin sopimattoman ja asiallisesti väärän tasakokoisuuden vaatimuksen kaapuun. Kuten edellä on todettu, tällä hetkellä ei ole perusteita hovioikeuksien vähentämiseen. Tältä osin hovioikeus viittaa myös Kouvolan hovioikeuden presidentin toimikunnan mietintöön jättämäänsä eriväan mielipiteeseen, johon hovioikeus voi yhtyä siltä osin kuin siinä katsotaan, että hovioikeusverkostoa ei ole nyt tarpeen muuttaa.

Toimikunnan kokoonpanon kritiikkiä

Oikeusministeriön asettama toimikunta oli laaja ja arvovaltainenkin. Jäseniä oli 15 ja heidän lisäksi kolme pysyvää asiantuntijaa ja kaksi sihteeriä. Tästä huolimatta toimikunnan kokoonpano on epätasapainoinen.

Kaikki muut hovioikeuspaikkakunnat paitsi Kuopio olivat toimikunnassa edustettuina. Maan sisäosista tai itäosista toimikunnassa ei ollut ketään. Valtaosa jäsenistä oli Helsingistä. Osalla jäsenistä oli varsin läheinen side eräisiin hovioikeuksiin. Professori Jari Stenvall on toiminut konsulttina läheisessä yhteistyössä Rovaniemen hovioikeuden kanssa. Neljä toimikunnan jäsentä (Rajalahti, Kainlahti, Kuusimäki ja Korsbäck) ovat entisiä, osin hyvin pitkäaikaisia Vaasan hovioikeuden jäseniä tai esittelijöitä. Kouvolan hovioikeuden nykyinen presidentti oli toimikunnassa jäsenenä.

Toimikunnan hovioikeuksia koskevalla ehdotuksella ja toimikunnan kokoonpanolla on silmiinpistävä yhteys. Hovioikeus ehdotetaan lakkautettavaksi sieltä, mistä ei ollut edustusta toimikunnassa. Jos tämä oli ennalta päätetty, tällä kokoonpanolla se oli helppo tehdä. Kokoonpano osaltaan selittää myös sen, että kaikki muut hovioikeusverkoston kehittämisvaihtoehdot paitsi toimikunnan lopullinen ehdotus si-

vuutettiin kokonaan tai vain maininnalla. Mitään muuta vaihtoehtoa, esimerkiksi tilannetta länsi- ja pohjoisosassa maata, ei lähemmin tarkasteltu. Vaikuttaa siltä, että toimikunnan kokoonpanolla on pyrittävä varmistamaan tietty lopputulos.

Toimikunnan ehdotuksen tarkastelu

Toimikunnan mietintöä tarkastellaan tässä niiden kriteerien valossa, jotka toimeksiannossa määrättiin toimikunnan työskentelyssä huomioon otettaviksi. Myös joihinkin muihin seikkoihin kiinnitetään huomiota.

Maantieteelliset seikat

Suunniteltaessa muutoksia hovioikeusverkostoon tarkastelun kohteena tulee aina olla koko maa. Tämä johtuu siitä, että vuoden 2010 alusta voimaan tulleen käräjäoikeusuudistuksen jälkeen käräjäoikeudet ovat alueeltaan ja asiamääriltään niin suuria, että vähäisetkin muutokset hovioikeusverkostossa tai monasti yhdenkin käräjäoikeuden siirtäminen toisen hovioikeuden tuomiopiiriin aiheuttavat heijastusvaiikutuksia muualle ja luovat usein tarpeen tarkastella jopa koko maan tilannetta. Tähän nähden toimikunnan työ on puutteellinen. Siinä mennään lähes suoraan vain yhdistämään Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet. Lisäksi tehdään joitakin tuomiopiirimuutoksia, jotka johtavat jäljempänä osoitetuin tavoin kalliisiin ja epätarkoituksenmukaisiin tuloksiin.

Toimikunta ehdottaa Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien yhdistämisestä muodostuvan uuden Itä-Suomen hovioikeuden sijoittamista Kouvolaan. Pelkästään katsominen Suomen karttaan osoittaa ratkaisun ongelmallisuuden (Liite 2). Ei voida ajatella, että maan sisäosat ja itäosat olisivat kokonaan vailla hovioikeutta. Hovioikeuksien sijoittaminen Rovaniemelle, Vaasaan, Turkuun, Helsinkiin ja Kouvolaan merkitsisi sitä, että kaikki maan etelä- ja keskiosassa olevat neljä hovioikeutta olisivat meren rannalla ja hovioikeuspiirinsä äärilaidalla, Kouvolakin vain 40 kilometrin päässä Suomenlahden rannikosta. Uusi Itä-Suomen hovioikeus, joka olisi ainoana hovioikeutena vapaasti sijoitettavissa mahdollisimman keskeiselle paikalle hovioikeuspiirissään, tulisi hovioikeuspiiriin laidalle.

Myöskään uudelle Itä-Suomen hovioikeudelle ehdotettu tuomiopiiri ei ole paras mahdollinen. Esimerkiksi Valtimon tai Sonkajärven kunnan kuuluminen samaan hovioikeuspiiriin Orimattilan kanssa on maantieteellisesti omituista. Päijät-Hämeen käräjäoikeus kuuluisikin luontevimmin Turun hovioikeuden tuomiopiiriin.

Välimatkoja koskevat toimikunnan selvitykset

Eri paikkakuntien etäisyyksiä ehdolla olleisiin hovioikeuskaupunkeihin mietinnössä ei ole tarkasteltu tasapuolisesti. Kouvolan hovioikeuspiiriin paikkakuntia on mukana varsin kattavasti, jopa niin, että rinnakkain Suomenlahden rannalla olevat Kotka ja Hamina ovat molemmat mukana vertailussa. Sen sijaan Itä-Suomen hovioikeuspiiriin paikkakunnista mukana on vain neljä. Kouvolasta kauimpana olevat on jätetty systemaattisesti pois. Muun muassa vuoden 2009 loppuun käräjäoikeuspaikkakuntina olleet Nurmee, Iisalmi, Varkaus ja Pieksämäki puuttuvat listalta. Tällaisella paikkakuntien valinnalla Kouvola on saatu näyttämään todellista paremmalta hovioikeuden sijaintipaikkakunnalta.

Tähän lausuntoon on liitetty taulukko välimatkoista. Siihen on merkitty vihreällä värillä se, kumpaan hovioikeuskaupunkiin ao. paikkakunnalta on lyhyempi matka. Punainen väri merkitsee vastaavasti pitempää matkaa ao. hovioikeuskaupunkiin (Liite 3).

Väestöstä ja väestöennusteista

Väestövertailut tehdään mietinnössä (s. 62) Itä-Suomen hovioikeuden ja Kouvolan hovioikeuden nykyisten tuomiopiirien väestömäärän eikä toimikunnan ehdottaman uuden Itä-Suomen hovioikeuden alueella olevan väestömäärän pohjalta. Tästä johtuen Hyvinkään käräjäoikeuden väestömäärä ja sen kasvuennuste vääristävät tulosta. Kuopion ja Kouvolan välisessä vertailussa vääristymä siirtää painopistettä perusteettomasti Kouvolan hyväksi. Kainuun väestömäärä ja sen kehitysennuste ei tasapainota tätä vääristymää. Lisäksi Lahden seutukunnan väestömäärää ei ilmeisesti ole mietinnössä otettu samasta ennusteesta kuin muut väestömäärät. Näin mietinnössä mainittu luku on yli 20.000 henkilöä suurempi kuin siinä ennusteessa, josta muut väestötiedot on otettu.

Kuten todettua, Päijät-Hämeen alue kuuluisi luontevammin Turun hovioikeuden tuomiopiiriin kuin uuden Itä-Suomen hovioikeuden alueeseen. Tällöin väestön painopiste entistä selvemmin kohdentuisi Kuopion suuntaan. Pohjois-Savon käräjäoikeus on jo nykyisten Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien yhteisen alueen juttumäärillä mitaten suurin käräjäoikeus. Kuopion seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan vuoteen 2040 mennessä 5 prosenttia ja Kouvolan seutukunnan vähenevän 8 prosenttia.

Henkilöstömäärät ja mietinnössä niistä esitetyt väärät tiedot

Mietinnössä väitetään, että uuden Itä-Suomen hovioikeuden henkilöstö olisi 110 henkilöä (s.67). Tällä hetkellä näiden hovioikeuksien käytössä olevien henkilötyövuosien määrä on yhteensä 103. Kun siitä vähennetään Hyvinkään ja Kainuun käräjäoikeuksista tulevien juttujen määrän edellyttämä henkilöstö, saadaan tulokseksi noin 95 henkilöä.

Toimikunta arvioi, että sen ehdottamien hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien yhdistämisestä saataisiin vuotuista henkilöstömenojen säästöä kaikkiaan 0,8 - 1,0 miljoonaa euroa (s. 75). Toimikunta ei esitä mitään laskelmia siitä, mistä nämä luvut tulevat. Kysymys siis lienee puhtaasta arvauksesta. Myöskään sitä ei ole laskettu tai edes arvioitu, mikä osa näistä ajatelluista säästöistä kohdistuisi hovioikeuksien ja mikä hallinto-oikeuksien yhdistämiseen. Säästö ei hovioikeuksien kohdalla ole kovin suuri, kun lisääntyvät matkakäräjät ja pitenevät matkat lisäävät henkilöresurssien tarvetta.

Kansliapäällikkö Olli Hyvärisen laatiman oheisen muistion mukaan näyttää selvältä, että hovioikeuden koolla ei ole vaikutusta hovioikeuden taloudellisuuteen tai tuottavuuteen. Myöskin henkilöstösäästöt hovioikeuksia yhdistettäessä ovat parhaassakin tapauksessa vain marginaalisia (Liite 4).

Toimitilat ja mietinnössä niistä esitetyt väärät tiedot

Toimikunnan ratkaisut ovat syntyneet olemassa olevien toimitilojen ehdoilla. Keskeisenä syynä koko hovi- ja hallinto-oikeusverkostojen tarkasteluun on ollut toimitilakustannusten säästöpyrkimys. Oikeusministeri Brax on eri yhteyksissä lausunut, että tyhjästä seinistä ei pidä maksaa. Ikään kuin tarpeet-

tomia tiloja olisi jossain ollut. Toimitilojen ratkaisevaa osuutta osoittaa myös se, että Kuopion hallinto-oikeudelle suunniteltiin toimitiloja Pohjois-Savon käräjäoikeuden laajennustilojen yhteyteen. Piirustuksetkin olivat jo valmiina. Yht'äkkiä runsaat kaksi vuotta sitten hallinto-oikeuden tilat poistettiin suunnitelmista. Sitten jätettiin Kouvolan hallinto-oikeuden ylituomarin virka täyttämättä. Poliittinen päätös tehtiin siis yli kaksi vuotta sitten. Tarvittiin vain arvovaltainen toimikunta kehittelemään perusteluita ratkaisulle. Onnetonta on, että varsin rajalliset säästöt kiinteistömenoissa menetetään muiden kustannusten lisääntymisenä ja ratkaisu tulee valtiolle ja kansalaisille nykytilaa kalliimmaksi. Parasta mahdollista hovioikeusverkostoa etsittäessä tällaiset lähtökohdat eivät voi tuottaa kelvollista tulosta.

Toimitilat Kuopiossa

Sijoittaessaan suunnittelemaansa uutta Itä-Suomen hovioikeutta ja uutta Itä-Suomen hallinto-oikeutta käytettävissä oleviin toimitiloihin toimikunta on käyttänyt edellä todettujen väärin henkilötietojen lisäksi väärin toimitilatietoja. Väärin tietojen käyttäminen on ratkaisevasti vaikuttanut toimikunnan työn lopputulokseen. Näin syntynyt väärä ratkaisu on valtiolle kallis ja toiminnallisesti huonompi kuin oikeisiin tietoihin perustuva ratkaisu.

Toimikunta katsoo, että uusi hovioikeus, joka sen mielestä vaatisi tilat 110 henkilölle, ei mahtuisi Itä-Suomen hovioikeuden nykyisellä tontilla oleviin kolmeen rakennukseen. Kuten todettua, todellisuudessa tarvittaisiin tilaa noin 95 hengelle.

Mietinnöstä ei ilmene, että toimikunta olisi hankkinut mitään tietoja siitä, paljonko henkilöstöä todellisuudessa mahtuu nyt olemassa oleviin hovi- ja hallinto-oikeuksien tiloihin. Toimikunta on lisäksi kieltäytynyt käymästä tutustumassa tuomioistuinten nykyisiin olosuhteisiin siitäkin huolimatta, että esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuden toimikunnalle antamassa selvityksessä sitä oli nimenomaan pyydetty. Toimikunnan saamaan tehtävään nähden sen menettely on vastuutonta. Ei siten ole yllätys, että toimikunnan käyttämät pohjatiedot ovat väärin ja ne ovat johtaneet väärin johtopäätöksiin.

Hovioikeus on hankkinut Senaatti-kiinteistöiltä selvityksen siitä, kuinka paljon Itä-Suomen hovioikeuden nykyisellä tontilla oleviin rakennuksiin voidaan sijoittaa henkilökuntaa ja istuntosaleja. Samoin on saatu selvitys siitä, mitkä olisivat vuokratkustannukset eri vaihtoehdoissa. Saadut selvitykset ovat tämän lausunnon liitteenä (Liite 5).

Hovioikeuden käytössä on tällä hetkellä hovioikeudelle vuonna 1968 rakennettu talo sekä vuonna 1992 valmistunut, päärakennukseen yhdyssillalla liitetty lisärakennus. Niissä on enimmillään työskennellyt 83 henkilöä. Tontin kolmas, vuonna 1968 alkuaan Itä-Suomen hovioikeudelle ja Kuopion tuomiokunnan kanslialle valmistunut rakennus vapautui vuonna 2010 ympäristölupaviraston käytöstä. Tällä hetkellä se on osittain tyhjänä. Osa siitä on tilapäisesti Kuopion hallinto-oikeuden yhden jaoston käytössä. Liitteenä seuraa valokuva hovioikeuden lisärakennuksen suunnittelun yhteydessä valmistetusta koko rakennuskompleksia kuvaavasta pienoismallista (Liite 6).

Kuten Senaatti-kiinteistöjen selvityksestä ilmenee, näihin tiloihin voitaisiin sijoittaa 5 - 6 pääkäsitteilyiden istuntosalia ja työhuonetilat 125 henkilölle. Toisin kuin toimikunta väittää, tilat riittävät erinomaisesti suunnitellulle uudelle Itä-Suomen hovioikeudelle. Reservitilaa on riittävästi ja tilat antavat mahdollisuuden tuomiopiirin laajentamisellekin. Ympäristölupavirastolta vapautunut rakennus on helposti

oleviin kolmeen rakennukseen, jotka muodostavat tiiviin rakennuskompleksin. Taloudelliset laskelmat ilmenevät oheen liitetystä kansliapäällikkö Olli Hyvärisen laatimasta muistiosta (Liite 4). Tämä ratkaisu olisi myös tuomioistuinten toiminnan kannalta paras. Kumpikin voisi toimia yhdessä toimipisteessä.

Hovioikeuksien sijainti asianosaisten kannalta

Hovi- ja hallinto-oikeuksien toiminnassa on merkittävä ero. Hallinto-oikeuksien oikeudenkäynti on pääasiassa kirjallista. Esimerkiksi vuonna 2010 nykyinen Itä-Suomen hovioikeus toimitti 474 suullista pääkäsittelyä, kun taas Kuopion hallinto-oikeudella oli samana vuonna 66 suullista käsittelyä, joista monet katselmusten yhteydessä. Hallinto-oikeuden sijaintipaikalla ei näin ollen ole asianosaisten kannalta kovin suurta merkitystä. Riittää, että hallinto-oikeuden sijaintipaikka on sen tuomiopiirin alueella.

Hovioikeuksien kohdalla asia on toisin. Suullinen pääkäsittely toimitetaan nykyisin lähes 40 prosentissa jutuista. Joko asianosaiset, heidän avustajansa, todistajat ja muut kuultavat tai hovioikeuden jäsenet ja esittelijät matkustavat. Tällöin on merkitystä sillä, millaiset etäisyydet tuomiopiirin eri osista on hovioikeuspaikkakunnalle.

Tässä suhteessa Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien yhdistäminen huonontaa joka tapauksessa nykyistä tilannetta. Toimikunnan ajatukset pääkäsittelyiden vähentämisestä, ns. videokonferensseista ja muista rationalisointitoimista ovat, kuten aikaisemmin on todettu, toistaiseksi toiveajattelua ja edellyttävät monin kohdin lainsäädännön muutoksia. Niiden varaan ei voida tässä vaiheessa rakentaa mitään.

Kysymys onkin nyt siitä, kummassa paikassa, Kuopiossa vai Kouvolassa sijaitseva yhdistetty hovioikeus huonontaisi vähemmän asiain nykytilaa.

Pohjois-Savon kärjäoikeus Kuopiossa ja sen ympäristössä on puheena olevien hovioikeuksien suurin kärjäoikeus. Vuonna 2010 sieltä tuli hovioikeuteen yhtä paljon asioita kuin Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan kärjäoikeuksista yhteensä.

Kun tilannetta tarkastellaan toimikunnan ehdottaman tuomiopiirijaon pohjalta ja Hyvinkään ja Kaikuun kärjäoikeudet jätetään huomioon ottamatta, painopiste on sekä väestön että hovioikeuksiin saapuvien juttujen määrällä mitattuna nykyisen Itä-Suomen hovioikeuden alueella. Mikäli Päijät-Hämeen kärjäoikeus kuuluisi Turun hovioikeuspiiriin, kuten järkevää olisi, tilanne muuttuisi entistä selvemmin Kuopion suuntaan painottuvaksi.

Näin ollen yhdistetyn hovioikeuden sijoittaminen Kuopioon aiheuttaisi vähemmän matkustamistarpeita kuin sen sijoittaminen Kouvolaan. Hovioikeuspiirien järkevällä muodostamisella, kuten jäljempänä osoitetaan, tilanne muuttuisi koko valtakunnankin edun huomioon ottaen entistä selvemmin Kuopiota hovioikeuspaikkakuntana puoltavaksi.

Kustannuslaskelmat puuttuvat

Useissa kohdissa mietinnössä mainitaan, että ehdotuksesta aiheutuu lisää kustannuksia. Missään näistä

kohdista ei esitetä laskelmia eikä edes arviota siitä, kuinka paljon kustannukset nykytilanteeseen verrattuna lisääntyisivät. Toimikunnan mietinnössä ei siten ole lainkaan selvitetty ehdotuksen taloudellisia kokonaisvaikutuksia.

Toimikunta toteaa, että hovioikeuksien yhdistämisestä ja matkojen pidentymisestä aiheutuu lisääntyviä matkustamiskustannuksia (s. 75). Mitään laskelmaa tai arviota ei esitetä, vain toiveita siitä, että jatkokäsittelylupa ja mahdollisesti tulevat muut prosessiuudistukset pelastaisivat tilanteen.

Suomen asianajajaliiton Itä-Suomen osasto on laatinut selvityksen, jossa on laskettu, kuinka paljon asianajokustannukset kasvaisivat nykyiseen verrattuna siinä tapauksessa, että yhdistetty hovioikeus sijoitettaisiin Kouvolaan ja kaikki pääkäsittelyt pidettäisiin Kouvolassa. Lisäkustannukset olisivat yli 1,3 miljoonaa euroa vuodessa. Niistä valtaosa tulisi oikeusapukustannuksina valtion maksettavaksi. Pelkästään tämä lisäkulu kuittaa moninkertaisesti ne säästöt, joita toimikunnan ehdotuksella kuvitellaan saatavan aikaan. Säästöistäkään ei mietinnössä henkilöstön osalta ole mitään laskelmaa. Toimitilojen osalta säästölaskelmat perustuvat virheellisiin lähtökohtiin (Liite 7)*.

Matkakäräjien avulla voidaan ilmeisesti päästä jossain määrin vähäisempään valtion menojen kasvuun. Todennäköistä onkin, että yhdistämistapauksessa matkakäräjiä pidettäisiin varsin paljon. Matkakäräjistä aiheutuvien tuomareiden ja esittelijöiden matka- ja majoituskulujen sekä päivärahojen lisäksi on otettava huomioon matkakäräjien toimittamiseen tarvittavien istuntotilojen, tuomareiden ja esittelijöiden tarvitsemien työskentelytilojen sekä matkakäräjien toimittamiseen liittyvien vahtimestari- ja muiden vastaavien palveluiden aiheuttamat kustannukset. Näitä lisäkuluja mietinnössä ei ole otettu millään tavoin huomioon, ei edes mainintaa niistä ole.

Mikäli yhdistetty hovioikeus olisi Kouvolassa, matkakäräjillä joutuisi koko ajan olemaan vähintään kaksi, enimmillään jopa neljä hovioikeuden ratkaisukokoonpanoa. Mikäli yhdistetty hovioikeus taas olisi Kuopiossa, matkakäräjien tarve olisi hovioikeuspiirin rajoista riippuen jonkin verran vähäisempi. Kaikkienensa matkakäräjistä aiheutuvat lisäkustannukset voi arvioida noin 0,5 miljoonaksi euroksi vuodessa. Käytännössä todennäköinen olisi osin hovioikeudessa ja osin matkakäräjillä pidettyjen pääkäsittelyiden muodostama sekamalli, jolloin vuotuiset lisäkustannukset nykyiseen verrattuna asettaisivat jonnekin 0,5 ja 1,0 miljoonan euron välille.

Edelleen toimikunnan mietinnössä todetaan, että Kainuun käräjäoikeuden siirtäminen Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiiriin aiheuttaa lisäkustannuksia. Mitään laskelmaa tai arviota näistä lisäkustannuksista toimikunta ei esitä. Sinänsä on arveluttavaa, että kainuulaisten hovioikeuspalveluita ollaan valmiita radikaalisti hankaloittamaan pelkästään sen vuoksi, että Rovaniemen hovioikeutta voitaisiin hiukan suurentaa kohti toimikunnan mielivaltaisesti asettamaa hovioikeuden ihannekokoa. Matka Kajaa-nista Kuopioon on 169 kilometriä ja Rovaniemelle kaksinkertainen eli 337 kilometriä.

Vielä mietinnössä esitetään Vaasan hovioikeuspiirin kohtuutonta paisuttamista, mikä johtaisi siihen, että Vaasan hovioikeus ei mahtuisi nykyiseen suureen ja historiallisesti arvokkaaseen taloonsa. Vaasassa tarvittaisiin lisätiloja. Niitä tuskin voisi rakennushistoriallisista ja ympäristösyistä rakentaa hovi-

* Asianajajaliiton osaston laskelma on tehty sillä tavoin yksinkertaistaen, että hovioikeuden kaikkien pääkäsittelyiden on oletettu aiheutuneen Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeuksien jutuista. Etelä-Savon käräjäoikeuteen kuuluvien entisten Savonlinnan ja Pieksämäen käräjäoikeuksien alueelta sekä Kainuun käräjäoikeudesta tulleiden juttujen aiheuttamat pitenevät matkat Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuksiin kuittaavat hyvin Mikkelin seudulta hovioikeuteen hiukan lyhyenevät matkat. Näin ollen mainittu yksinkertaistaminen ei muuta lisäkustannusten suuruusluokkaa. Voidaan varmuudella sanoa, että lisäkulut ovat joka tapauksessa yli miljoona euroa vuodessa.

oikeudentalon yhteyteen. Hovioikeudelle muodostuisi kaksi toisistaan erillään olevaa toimipistettä, mikä on aina huono ratkaisu. Toimikunta ei esitä laskelmaa tai edes arviota aiheutuvista lisäkustannuksista.

Ristiriitaiset perustelut

Monessa kohdin toimikunnan perustelut ovat ristiriitaisia tai muuten outoja. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita joitakin.

Toimikunta pitää yhtenä perusteena tuomioistuinten koon suurentamiselle sitä, että suuri koko edistää mahdollisuuksia osoittaa henkilöstöä tuomioistuinten sisäistä uudistustyötä ja koulutusta varten. Samassa virkkeessä toimikunta kuitenkin toteaa, ettei tiedossa ole, että tässä suhteessa olisi nykyisin ollut ongelmia (s. 20). Siis kehitetään ehdotettujen ratkaisujen perusteluiksi ongelmia, joita ei ole olemassa.

Hovioikeuksien koon suurentamisen tarvetta perustellaan eri tavoin, mutta kuitenkin todetaan (s. 24), että myös optimaalista kokoa suuremmat ja pienemmät muutoksenhakutuomioistuimet voivat saavuttaa hyviä tuloksia, kuten on käytännössä tapahtunutkin.

Suurta kokoa perustellaan esittelijöiden koulutusmahdollisuuksien parantamisella (s. 29). Toisaalla mietinnössä viitataan nykysuuntaukseen, hovioikeuksien avustavan lainoppineen henkilökunnan alasajoon ja heidän tehtäviensä siirtämiseen tuomareille ja kansliahenkilökunnalle niin sanotun tuomaripainotteisen työskentelytavan nimissä. Tässä voi todeta, että kun tuomarit joutuvat tekemään viskaaleille ennen kuuluneita töitä, hovioikeuden kapasiteetti vastaavasti alenee.

Toimikunta perustelee pohjoisen hovioikeuden pysyttämistä Rovaniemellä sillä, että Rovaniemellä on merkittävä oikeuskeskittymä. Keskittymän siis toimikunnan mielestä muodostaisi oikeustieteellisen tiedekunnan, hovioikeuden ja kärjäoikeuden olemassa olo. Kuopiossa on hovioikeus, kärjäoikeus, ainakin vielä hallinto-oikeus ja koko itäisen ja pohjoisen Suomen vankeinhoidon keskuspaikka, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus. Lisäksi Itä-Suomen yliopistolla on laaja oikeustieteen opetus, joka käsittää muun ohessa rikos- ja prosessioikeuden opetuksen. Kuopiossa on maan vanhin oikeuspsykiatrian professorin virka. Tällaista todellista oikeuskeskittymää toimikunta ei noteeraa. Ristiriita on räikeä.

Toimikunta väittää (s. 61), että ehdotettujen tuomioistuinten yhdistämisten ei voida katsoa pääkäsittelyistä johtuen heikentävän oikeuden saatavuutta. Toisaalla kuitenkin todetaan, että matkat pitenevät ja kustannukset kasvavat.

Esimerkkiluetteloa voisi jatkaa.

Vankilat

Kouvolassa tai sen lähitienoilla ei ole vankilaa, mikä aiheuttaa hankaluuksia tutkinta- ja rangaistusvankeja koskevien pääkäsittelyiden järjestämisessä.

Kuopio on yksi rikosseuraamuslaitoksen ja vankeinhoidon kolmesta valtakunnallisesta pääpaikasta. Kaupungissa on juuri remontoitu ja laajennettu vankila. Tutkinta- ja rangaistusvankien jutut on kuljetusten ja säilytyksen kannalta helppo hoitaa. Lisäksi vankilan uusissa tiloissa on mahdollista tarpeen tullen järjestää turvallisissa olosuhteissa hovioikeuden pääkäsittelyitä. Asiasta on tarkempi selostus toimistosihteri Tuula Huttusen muistiossa (Liite 8).

Vankilaoletkin siis vahvasti puoltavat hovioikeuden sijoittamista Kuopioon.

Työpaineet ja työssä jaksaminen

Toimikunta korostaa, kuinka suurimmissa hovioikeuksissa on kovat työpaineet. On syytä todeta, että työpaineet ovat huomattavan suuret kaikissa hovioikeuksissa. Valtion tuottavuusohjelman nimissä oikeusministeriö on tehokkaasti vähentänyt hovioikeuksien henkilökuntaa. Nykyinen hovioikeusmenetely on aikaa vievää ja tuomarin tärkein tehtävä, tuomioiden kirjoittaminen jää paljolti normaalin työajan ulkopuolella tehtäväksi, kun pääkäsittelyt vievät kohtuuttoman paljon aikaa.

Tehdyt työtyytyväisyystutkimukset eivät juurikaan puhu sen puolesta, että suurissa yksiköissä voitaisiin paremmin kuin pienemmissä. Monet seikat puhuvat päinvastaista.

Toimikunta ei kuitenkaan millään tavoin puutu suurten yksiköiden asioihin, vaan on yhdistämässä kaksi parhaassa työtilanteessa olevaa hovioikeutta, jotka ovat menestyneet hyvin myös työtyytyväisyystutkimuksissa.

Historialliset seikat - kulttuuriskandaali on syntymässä

Toimeksiannon mukaan toimikunnan tuli ottaa huomioon historialliset seikat. Toimikunta toteaa (s. 30), että Turun, Vaasan ja Viipurin, nykyisin Itä-Suomen hovioikeus edustavat maamme tuomioistuinlaitoksen perinteitä.

Viipurin hovioikeus perustettiin vuonna 1839 ja se ehti toimia Viipurissa 100 vuotta. Talvisodan alettua hovioikeus muutti evakointisuunnitelmien mukaisesti tilapäisesti Heinolaan ja elokuun alusta 1940 Kuopioon, jossa se toimi Viipurin hovioikeutena maaliskuuhun 1945, jolloin nimi muutettiin Itä-Suomen hovioikeudeksi valvontakomission vaatimuksesta nopeutetussa aikataulussa.

Toimikunta ehdottaa, että Itä-Suomen hovioikeudesta ja Kouvolan hovioikeudesta muodostettaisiin uusi Itä-Suomen hovioikeus. Tämä merkitsee tosiasiallisesti entisten hovioikeuksien lakkauttamista.

Viipurin hovioikeudella on ollut suuri merkitys Suomen ja sen itsenäistymisen historiassa. Erityisen raskaana vastuu oikeuden toteuttamisesta kohtasi Viipurin hovioikeutta toisen sortokauden ajan laillisuustaisteluissa. Hovioikeuden jäsenet tuomittiin venäläisessä tuomioistuimessa pitkiin vankeusrangaistuksiin, kun he olivat kieltäytyneet soveltamasta laittomassa järjestyksessä syntynyttä yhdenvertaisuuslakia.

Toimikunta viittaa toisen kerran Itä-Suomen hovioikeuden historiaan ratkaisuehdotuksensa perusteluissa (s. 65). Toimikunta toteaa, että hovioikeudella on vaiheikas historia. Toimikunnan mielestä hovioikeuden perinteet eivät kuitenkaan painotu erityisesti sen nykyiseen sijoituspaikkaan. Tämäkään toimikunnan väite ei pidä paikkaansa. Nyt yli 171 vuoden ikäinen Itä-Suomen hovioikeus oli toiminut jo 38 vuotta Kuopiossa silloin, kun nyt 33 vuoden ikäinen Kouvolan hovioikeus vuonna 1978 aloitti toimintansa. Itä-Suomen hovioikeus on toiminut Kuopiossa 71 vuotta, vain 29 vuotta vähemmän kuin Viipurissa. Sillä on käytössään nimenomaan hovioikeuden tarpeita varten rakennetut toimitilat, jotka muodostavat arkkitehtonisesti merkittävän kokonaisuuden. On tosiasioiden vastaista väittää, että Itä-Suomen hovioikeuden perinteet eivät erityisesti painottuisi Kuopioon.

Mikäli hovioikeuksia yhdistetään, historian kannalta oikea menettelytapa on, että nuorempi liitetään vanhempaan.

Hovioikeuden historiaan Kuopiossa liittyy sekin, että hovioikeuden jäsenet ja muu henkilökunta ovat aina asuneet paikkakunnalla. Tämä on osaltaan luonut oikeudellista yhteisöä Kuopioon. Viipurista tullut hovioikeus toi mukanaan kaupunkiin oman lakimiesperinteensä, joka ilmeni esimerkiksi Suomalaisen lakimiesyhdistyksen Kuopion osaston toiminnassa. Ks. Lakimieskalenteri 2011 s. 158.

Valtiolle ja asianosaisille aiheutuvien kustannusten sekä oikeudenhoidon tarpeiden lisäksi myös historialliset seikat tukevat ehdotetun Itä-Suomen hovioikeuden sijoituspaikaksi Kuopiota. Historian kannalta ainoa kestävä ratkaisu olisi se, että Itä-Suomen hovioikeus pysyisi Kuopiossa ja siihen liitettäisiin alueita yhdestä tai useammasta muusta hovioikeudesta. Kuten tästä lausunnosta ilmenee, kaikki muutkin syyt tukevat tätä ratkaisua.

Itä-Suomen hovioikeuden lakkauttaminen olisi kulttuuriskandaali, johon ei luulisi sivistysvaltiossa olevan varaa. Toimikunnan hurskas toive, että uusi hovioikeus voisi jotenkin jatkaa Viipurin ja Itä-Suomen hovioikeuden perinteitä, ei paljon asiaa auta.

4. Vaihtoehtoinen ratkaisu

Kuten edellä on todettu, toimikunnan olisi pitänyt tarkastella erilaisia vaihtoehtoja eikä rajoittua vain yhden vaihtoehdon tarkastelemiseen. Seikkaperäisesti olisi pitänyt tutkia esimerkiksi palaaminen ennen vuotta 1978 vallinneeseen tilanteeseen. Mikäli pidetään viittä hovioikeutta tavoitteena, alla oleva ehdotus on yksi esimerkki vaihtoehtoista, joita olisi tullut pohtia. Tämä ehdotus ei aiheuttaisi mitään lisärakentamistarpeita ja se lisäisi mahdollisimman vähän matkakäräjien tarvetta tai pitenevistä matkoista johtuvia asianajokuluja. Juttumäärät on laskettu seuraavasti. Pohjaksi on otettu oikeusministeriön tilastoista (tulostettu 15.6.2011) nykyisiin hovioikeuksiin vuonna 2010 saapuneiden asioiden määrät. Niistä on vähennetty ja niihin on lisätty asianomaisista käräjäoikeuksista saapuneiden asioiden määrät alla olevan tuomiopiirijaon mukaisesti. Hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltäviä hakemus- ja muita asioita ei ole mahdollista jaotella uusien tuomiopiirien mukaisesti. Tästä aiheutuneen juttumääriin vähäisiä virheitä, joilla ei ole vaikutusta ehdotuksen arvioimisessa. Vaihtoehtoista ratkaisusta on oheen liitettynä kartta (Liite 9).

Turun hovioikeus 2466 juttua

Ahvenanmaan käräjäoikeus
 Hyvinkään käräjäoikeus
 Kanta-Hämeen käräjäoikeus
 Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus
 Päijät-Hämeen käräjäoikeus
 Tuusulan käräjäoikeus
 Varsinais-Suomen käräjäoikeus

Vaasan hovioikeus 2264 juttua

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus
 Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus
 Pirkanmaan käräjäoikeus
 Pohjanmaan käräjäoikeus
 Satakunnan käräjäoikeus

Itä-Suomen hovioikeus 2120 juttua

(sijaintipaikkana Kuopio)
 Etelä-Karjalan käräjäoikeus
 Etelä-Savon käräjäoikeus
 Kainuun käräjäoikeus
 Keski-Suomen käräjäoikeus
 Kymenlaakson käräjäoikeus
 Pohjois-Karjalan käräjäoikeus
 Pohjois-Savon käräjäoikeus

Helsingin hovioikeus 3156 juttua

Espoon käräjäoikeus
 Helsingin käräjäoikeus
 Itä-Uudenmaan käräjäoikeus
 Vantaan käräjäoikeus

Rovaniemen hovioikeus 1127 juttua

Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Lapin käräjäoikeus
 Oulun käräjäoikeus
 Ylivieska-Raahen käräjäoikeus

Tässä vaihtoehdossa Rovaniemen hovioikeus siis jäisi nykyiselleen. Kuten edellä on todettu, Rovaniemen hovioikeuskaan ei ole liian pieni. Sen keinotekoinen kasvattaminen huonontamalla kainuulaisten oikeuspalveluita on perusteetonta.

Merkittävä puute toimikunnan mietinnössä on se, ettei Keski-Suomen asemaa käsitellä lainkaan. Etäisyyksien ja sitä tietä oikeuden saavutettavuuden kannalta Keski-Suomen pitäisi ehdottomasti kuulua Kuopiossa olevan Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiiriin. Matka Jyväskylästä Vaasaan on ~~277~~ 427,5 kilometriä ja Kuopioon vain 144 kilometriä. Yllä olevassa vaihtoehdossa tämä on otettu huomioon. Vaikka mitään muuta ei hovioikeusverkostolle tehtäisikään, Keski-Suomen siirtäminen Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiiriin erillisenä toimenpiteenä olisi järkevää.

5. Loppupäätelmät

Kuten edellä on osoitettu, toimikunnan ehdotus perustuu suurelta osin puutteellisiin ja ristiriitaisiin perusteluihin sekä suorastaan vääriin tietoihin. Lisäksi mietinnöstä puuttuu koko maan kattava selvitys hovioikeusverkostosta. Toimikunta on selvittänyt vain yhtä vaihtoehtoa, jonka lähtökohtana näyttävät olleen käytettävissä olevat toimitilat. Hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien kytkeminen toisiinsa on johtanut oikeudenhoidon kannalta epätyytyttävään lopputulokseen.

Mietinnön virheet ja puutteet ovat sen laatuksia, ettei mietintö ole kelvollinen jatkosuunnittelun pohjaksi. Mikäli hovioikeusverkostoa halutaan myöhemmin ryhtyä tarkastelemaan, työ tulee aloittaa alusta. Tähän on järkevää ryhtyä vasta, kun viime vuosina toistuvien uudistusten kohteena ollut hovioikeusprosessi on saanut vakiintuneet muodot. Uuden selvitystyön toimeksiannossa ei saa miltään osin määrätä työn lopputulosta. Koko maa pitää silloin ottaa seikkaperäisen tarkastelun kohteeksi.

Edellä lausutuilla perusteilla hovioikeus katsoo, että hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistustoimikunnan mietinnön pohjalta ei tule ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin, vaan uudistussuunnitelmat tulee tässä vaiheessa jättää raukeamaan. Mikäli uudistuksiin ryhdytään, hovioikeus on pysytettävä Kuopiossa.

Presidentti

Mikael Krogerus

Kansliapäällikkö

Olli Hyvärinen

Oikeusministeriön asettamispäätöksen lähtökohdista

Finanssipoliittiset tavoitteet

Toimikunnan asettamispäätöksen taustalla on Valtioneuvoston päätös tuottavuusohjelman toteuttamisesta ja oletus valtionhallinnon yhä niukkenevista resursseista. Asettamispäätöksen ensisijainen lähtökohta näyttäisi olevan puhtaasti finanssipoliittinen.

Kansalaisten perusoikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on selvästi tärkeämpi arvo kuin valtion finanssipoliittiset tavoitteet. Oikeusvaltiossa pyrkimys julkisten menojen vähentämiseen ei voi olla ensisijainen peruste puuttua oikeussuojajärjestelmään ja niin ollen tuomioistuinten toimintaan tavalla, joka heikentää oikeuden tavoitettavuutta. Oikeussuojajärjestelmään puuttumisen ensisijaisena perusteena tulee aina olla pyrkimys parantaa kansalaisten oikeusturvaa. Vain sellaiset tuottavuutta lisäävät ja resurssitarvetta vähentävät valtion tai oikeushallintoviranomaisen toimet, jotka eivät heikennä kansalaisten perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, voivat olla sallittuja. Suomen perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen säännökset määrittävät rajat tuomioistuinten organisaatioon puuttumiselle. Hallinnon tulee ehdottomasti ottaa huomioon edellä mainittu oikeuspalvelujen erityisasema harkitessaan tuomioistuihin kohdistettavia säästötoimia.

Joka tapauksessa vähintään, mitä kansalaisilla on oikeus odottaa valtion niin sanotuilta säästötoimenpiteiltä on, että ne todella tuottavat säästöjä tai ettei niistä ainakaan aiheudu valtiolle lisämenoja.

Asiamäärät

Asettamispäätöksen mukaan tarpeen uudistaa hovioikeusverkostoa vähentämällä hovioikeuksien lukumäärää aiheuttaa toive siitä, että tulevaisuudessa hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrä vähenee. Oikeusministeriön tilastoista kuitenkin ilmenee, että vuoden 2006 jälkeen saapuvien asioiden lukumäärässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta.

Asettamispäätöksessä todetaan, että 1.1.2010 toteutetun käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen tavoitteena oli vahvistaa niiden asemaa ensiasteen tuomioistuimina mahdollistamalla muun muassa laajat kolmen tuomarin kokoonpanot, minkä toivotaan vähentävän muutoksenhakualttiutta ja hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrää. Tiedossa ei kuitenkaan ole, että kolmen tuomarin kokoonpanojen käyttö käräjäoikeuksissa olisi 1.1.2010 jälkeen lisääntynyt. Käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen yhteydessä tuomariresursseja ei juurikaan lisätty. Sen sijaan kolmen tuomarin kokoonpanoissa yleisesti käytettyjen käräjäviskaalien ja notaarien määrää merkittävästi vähennettiin. Mahdollisuudet kolmen tuomarin kokoonpanon käyttämiseen eivät siten ole käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen seurauksena tosiasiaa parantuneet, vaan pikemminkin heikentyneet. Aivan optimistisen arvailun varassa on myös asettamispäätöksessä esitetty toive siitä, että kolmen tuomarin kokoonpanon käyttäminen vähentäisi muutoksenhakualttiutta.

Asettamispäätöksessä odotetaan myös, että 1.1.2011 voimaan tullut jatkokäsittelylupamenettely lisää hovioikeuksien tuottavuutta. Jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutuksia hovioikeuksien toiminnan tuottavuudelle on aivan liian aikaista arvioida. Jatkokäsittelylupaa koskevat säännökset ja samanaikaisesti uudistetut pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa koskevat säännökset ovat vaikeaselkoisia ja tulkinnanvaraisia, joten säännösten tuottavuutta parantava vaikutus voi olla varsin kyseenalainen.

Asettamispäätöksessä ilmaistu odotus siitä, että hovioikeuksien asiamäärät tulevaisuudessa vähenevät niin merkittävästi, että 1-2 hovioikeutta on lakkautettava, perustuu siis epärealistisiin arvailuihin ja ylioptimistisiin odotuksiin siitä, mitä tulevaisuudessa ehkä tulee tapahtumaan. Kun kysymys on hovioikeuspalvelujen saatavuudesta ja sen myötä kansalaisten oikeusturvasta, on itsestään selvää, ettei oikeusvaltiossa vastuullinen kehittämistyö voi perustua näin kevyisiin perusteisiin. Tuomioistuinelaitokseen kohdistuvien muutosten tulee perustua luotettavaan, perusteelliseen, puolueettomaan ja realistiseen selvitystyöhön, jonka perusteella huolellisesti arvioidaan muutosten tarve, muutosten eri toteuttamisvaihtoehdot, niiden vaikutukset kansalaisten oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen sekä muutosten taloudelliset ja muut vaikutukset.

Käsittelyaikaerot

Asettamispäätöksen perustelujen mukaan 1-2 hovioikeuden vähentäminen on tarpeen, koska hovioikeuksien välillä on suuria eroja tuottavuudessa ja taloudellisuudessa sekä sen seurauksena suuria käsittelyaikaeroja, mikä puolestaan vaarantaa kansalaisten yhdenvertaisuutta.

Vuotta 2010 koskevasta hovioikeuksien työtilastosta ilmenee, että jäsentä kohden asioita on ratkaistu Turun hovioikeudessa 73 asiaa, Itä-Suomen, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudessa kussakin 65 asiaa, Vaasan hovioikeudessa 62 asiaa ja Helsingin hovioikeudessa 60 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2010 on ollut Turun hovioikeudessa 7,4 kuukautta, Vaasan hovioikeudessa 6,3 kuukautta, Itä-Suomen hovioikeudessa 5,4 kuukautta, Helsingin hovioikeudessa 7,3 kuukautta, Kouvolan hovioikeudessa 3,9 kuukautta ja Rovaniemen hovioikeudessa 7,1 kuukautta. Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksissa tilanne on siis selvästi parempi kuin muissa hovioikeuksissa toiminnan tuottavuuden, taloudellisuuden ja käsittelyaikojen suhteen. Perustuslain 21 §:n säännöksestä tuomioistuimille johtuva velvoite asian käsittelystä ilman aiheetonta viivytystä on Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksissa keskimääräisesti katsoen hyväksyttävällä tasolla.

Silloin, kun on kysymys oikeusturvapalveluista, on varsin vaikea hyväksyä ajatusta, jonka mukaan kansalaisten yhdenvertaisuutta valtakunnassa pyritään lisäämään heikentämällä oikeusturvapalvelujen saatavuutta kahden parhaiten toimivan hovioikeuden alueella. Asettamispäätöksellä tosiasiaa tavoiteltu Itä-Suomen tai Kouvolan hovioikeuden lakkauttaminen johtaisi väistämättä niiden tuomiopiiristä tulevien valitusasioiden käsittelyaikojen pidentymiseen ja heikentäisi erityisesti pääkäsittelymatkojen pidentymisen ja oikeudenkäyntikulu-
jen lisääntymisen seurauksena merkittävästi hovioikeuspalvelujen saavutettavuutta tuomiopiirissä. Oikeusministeriön pyrkimyksistä on seurauksena, että kansalaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin valtakunnassa entisestään heikkenee.

Hovioikeuksien työpaineeet

Asettamispäätöksessä perustellaan uudistuksen tarvetta eli 1-2 hovioikeuden vähentämistä sillä, että asiamäärät painottuvat Etelä-Suomen tuomioistuimiin, mistä on seurauksena, että Etelä Suomen tuomioistuimissa työpaineeet ovat varsin suuret. Hovioikeuksista puhuttaessa tällä tarkoitettaneen ilmaista, että Helsingin ja Turun hovioikeuksissa työskentelevien työpaineeet ovat suuremmat kuin muissa hovioikeuksissa. Tasapuolisuuden vuoksi on todettava, että jatkuvasta resurssien vähenemisestä ja tuomioistuinten toimintaan kohdistuvien vaatimusten lisääntymisestä johtuvat henkilöstön työpaineeet ovat muissakin kuin Etelä-Suomen hovioikeuksissa varsin suuret. Kaikkien hovioikeuksien - ei vain Etelä-Suomen hovioikeuksien - osalta on syytä olla huolissaan siitä, kykenevätkö hovioikeudet asianmukaisesti vastaamaan kansallisiin ja eurooppalaisiin oikeusturvaodotuksiin, jos niiden toimintamahdollisuuksia edelleen "kehitetään" niitä heikentämällä.

Asettamispäätöksestä ei käy ilmi, että olisi selvitetty, mistä oikeusministeriön ilmoittamat

Etelä-Suomen hovioikeuksien henkilökunnan muihin hovioikeuksiin verrattuna varsin suuret työpaineet johtuvat.

Kun verrataan keskenään eri hovioikeuksiin vuonna 2010 saapuneita asiamääriä (oikeusministeriön työtilasto 2010) ja hovioikeuksien henkilöstömääriä samana vuonna (työryhmän mietinnön sivu 36) voidaan havaita, että yhtä työntekijää kohden saapuneita asioita on vuonna 2010 ollut, Helsingin hovioikeudessa 19,85, Itä-Suomen hovioikeudessa 21,27 oikeastaan 22,06 (mietinnössä ilmoitettu henkilöstömäärä 56, kun pitäisi olla 54), Kouvolan hovioikeudessa 22,08, Rovaniemen hovioikeudessa 22,10, Turun hovioikeudessa 23,02 ja Vaasan hovioikeudessa 22,81 asiaa. Keskimäärin kaikissa hovioikeuksissa on vuonna 2010 ollut 21,53 saapunutta asiaa yhtä työntekijää kohden. Näistä luvuista voi päätellä, etteivät muita hovioikeuksia suuremmat työpaineet johdu ainakaan siitä, että asiamäärät työntekijää kohden painottuisivat erityisesti Helsingin ja Turun hovioikeuksiin. Työpaineeseen voinee vaikuttaa Helsingin ja Turun hovioikeuksien osalta enintään se, että sinne saapuvat asiat ovat keskimäärin jonkin verran laajempia ja vaikeampia kuin muissa hovioikeuksissa. Työpaineisiin voi olla myös monia sellaisia syitä, joihin voi vaikuttaa kehittämällä hovioikeuden sisäisiä työtapoja ja -käytäntöjä sekä henkilökunnan yhteistoimintaa.

Joka tapauksessa on vaikea ymmärtää, kuinka Helsingin ja Turun hovioikeuksien työpaineongelma olisi poistettavissa tai edes pienennettävissä vähentämällä Etelä-Suomen ulkopuolelta 1-2 hovioikeutta. Oikeusministeriön tarkoitus ei näytä olevan, että lakkautetuista hovioikeuksista vapautuisi resursseja siirrettäväksi Etelä-Suomen hovioikeuksiin. Tämä ilmenee siitä, että asettamispäätöksen päätavoitteena on tuottavuusohjelman mukainen valtionhallinnon menojen vähentäminen lisäämällä hovioikeuksien toiminnallista tehokkuutta. Resursien vähentäminen, käsittelyaikojen pidentäminen ja työpaineiden lisääminen muissa kuin Etelä-Suomen hovioikeuksissa ei voi missään tapauksessa olla oikeudenhoidolliset näkökohdat huomioon ottaen oikea ja hyväksyttävä ratkaisu ilmoitettuihin Etelä-Suomen hovioikeuksien työpaineongelmiin.

Haavoittuvuus

Asettamispäätöksessä väitetään, että pienet yksiköt ovat rakenteeltaan haavoittuvia, jolloin työpoissaolot aiheuttavat kohtuuttoman työn lisäyksen muulle henkilöstölle. Tämäkään johtopäätös ei näytä perustuvan mihinkään selvityksiin ja sen oikeellisuutta on syytä epäillä. Ainakaan kokemukset Itä-Suomen hovioikeudessa eivät tue johtopäätöstä. Lienee selvää, että isossa ja pienessä yksikössä työpoissaoloja on suhteessa suunnilleen yhtä paljon ja pois-
sa olevan työntekijän työpanoksen korvaaminen aiheuttaa suhteellisesti katsoen yhtä suurta raskautta muille työntekijöille ja samanlaisia vaikutuksia tuottavuuteen. Sijaisuusjärjestelyillä voidaan työpoissaolojen raskautta vähentää samalla lailla niin isossa kuin pienessäkin hovioikeudessa.

Kehittämistoiminta ja työssä jaksaminen

Asettamispäätöksessä lisäksi väitetään, että pienessä yksikössä on vaikeaa irrottaa henkilöstöä kehittämistoimintaan, mikä seikka puolestaan heikentää parhaiden työtapojen ja -käytäntöjen omaksumista ja henkilöstön työssä jaksamista pienessä yksikössä. Pienellä yksiköllä tarkoitettaneen ainakin Itä-Suomen, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuden kokoisia yksiköitä.

Päätöksessä esitetty väite ei perustu mihinkään selvityksiin eikä se pidä paikkaansa. Tosi-asiassa tilanne on täysin päinvastainen. Kehittämistoimintaan voidaan isossa ja pienessä hovioikeusyksikössä irrottaa henkilöresursseja suhteessa yhtä paljon. Pienemmässä yksikössä on sen sijaan selvästi paremmat mahdollisuudet kuin isossa yksikössä kehittää yhteistoiminnalla parhaita työtapoja ja -käytäntöjä sekä tukea niiden omaksumista. Pienemmässä yksi-

kössä kanssakäymistä kaikkien työntekijöiden kesken tapahtuu luontevasti päivittäin ja parhaiden työtapojen ja -käytäntöjä omaksuminen on helpompaa kuin isossa yksikössä. Isossa hovioikeusyksikössä on sen sijaan vaarana, että sen eri osastojen sisällä muodostuu keskenään toisistaan poikkeavia työtapoja.

Yhteishengen luominen pienessä hovioikeusyksikössä on selvästi helpompaa kuin isossa yksikössä. Työhyvinvointitutkimusten tulokset eivät millään tavoin tue asettamispäätöksen väitettä siitä, että työssä jaksaminen olisi pienissä yksiköissä heikompaa kuin isoissa yksiköissä. Tutkimusten tulokset ovat olleet ainakin osittain täysin päinvastaisia.

Virkaurat ja tehtäväkierto

Asettamispäätöksessä vielä väitetään, että mahdollisuudet virkauralla etenemiseen ja tehtäväkiertoon ovat erilaiset riippuen hovioikeuden koosta ja sijainnista. Tämäkään väite ei perustu mihinkään selvityksiin. Tosiasiassa yksilötasolla mahdollisuudet virkauralla etenemiseen ja tehtäväkiertoon ovat pienemmässä hovioikeudessa suhteellisesti katsoen vähintään yhtä hyvät kuin suuremmassa hovioikeudessa. Voidaan jopa väittää kokemuksen osoittaneen, että virkauralla eteneminen on ollut nimenomaan juuri suurimmissa hovioikeuksissa hitaampaa kuin pienemmissä hovioikeuksissa.

Hovioikeuden sijaintipaikkakunnalla voi olla merkitystä silloin, kun on kysymys työkokemuksen hankkimisesta hovioikeuden ulkopuolelta. On selvää, että Helsingissä on monipuolisemmat työmarkkinat kuin esimerkiksi Vaasassa tai Rovaniemellä. Sen sijaan ei voida väittää, että hovioikeuden henkilökunnalla olisi paremmat mahdollisuudet edetä virkauralla tai hankkia monipuolista työkokemusta esimerkiksi Kouvolassa kuin Kuopiossa.

Joka tapauksessa on todettava, että asettamispäätöksessä edellytetyllä 1-2 hovioikeuden lakauttamisella ei voi olla mitään myönteisiä vaikutuksia hovioikeuksien henkilöstön virkauralla etenemiseen ja tehtäväkiertoon.

Hovioikeuksien yhdistämisestä seuraa, että uuden hovioikeuden tuomiopiiri laajenee ja välimatkat hovioikeudesta tuomiopiiriin käräjäoikeuksiin kasvavat. Tästä puolestaan on seurauksena, että pidentyvien välimatkojen vuoksi mahdollisuudet hakeutua hovioikeudesta käräjätuomarintehtäviin ja käräjäoikeudesta tuomarin- ja esittelijäntehtäviin hovioikeuteen tosiasiassa selvästi heikkenevät. Tämä ei ole ainakaan tuomareiden nimittämisestä annetun lain tavoitteiden mukaista.

Uusi tekniikka

Asettamispäätöksessä mainitaan perusteluna uudistuksen tarpeelle eli hovioikeuksien määrän vähentämiselle mahdollisuudet sähköiseen asiointiin ja uuden tekniikan hyödyntämiseen.

Oikeudenkäymiskaaren säännöksillä ja niitä tulkitsevilla korkeimman oikeuden ratkaisuilla on rajattu tarkasti mahdollisuudet kuulla asianosaisia, todistajia ja muita kuultavia hovioikeudessa puhelimitse tai videoneuvotteluyhteyttä käyttäen. Kysymys liittyy oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksiin. Ainakaan lähitulevaisuudessa ei ole näkyvissä muutoksia oikeudenkäymiskaaren asianomaisiin säännöksiin. Hovioikeusprosessissa ei voida säästöyistä ryhtyä käyttämään lainvastaisia menettelymuotoja.

Tässä yhteydessä voidaan todeta, että oikeusministeriö on asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on laatia ehdotus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Toimikunnan toimikausi on alkanut 15.11.2010 ja päättyy 30.4.2012. Voitaneen odottaa, että toimikunta tässä yhteydes-

sä pohtii myös uuden tekniikan hyödyntämismahdollisuuksia erityisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen ja siihen liittyvien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Lakivaliokunta on tuoreessa mietinnössä (LaVM 4/2010) koskien hallituksen esitystä muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi (jatkokäsittelylupajärjestelmä ym) ehdottanut hylättäväksi lakialoitteen, jossa oli esitetty käräjäoikeudessa henkilötodistelusta laadittujen ääni- ja kuvataallenteiden hyödyntämistä hovioikeuden pääkäsittelyssä Ruotsissa toteutetun mallin mukaisesti. Lakivaliokunta on todennut, että muutos edellyttäisi erillistä lainvalmistelua, jossa tulisi huolellisesti arvioida uudistuksen tarve ja toteuttamismahdollisuudet sekä taloudelliset ja muut vaikutukset. Lakialoite hylättiin eduskunnassa.

Tällä hetkellä uuden tekniikan hyödyntämistä hovioikeuksissa ei ole mahdollista lisätä siinä määrin, että sillä voisi ajatella olevan huomion arvoisia vaikutuksia hovioikeuksien työn tuottavuuteen. Ilman asian tarkempaa selvittämistä ei ole edes mahdollista arvioida, missä määrin esimerkiksi todistajan kuuleminen valitusasiassa videoneuvotteluyhteyttä käyttäen todella lisää työn tuottavuutta. Videoyhteyden järjestäminen sitoo ennen kuulemistä ja sen aikana tilanteesta riippuen enemmän tai vähemmän henkilöresursseja paitsi hovioikeudessa myös siinä virastossa, mihin todistaja määrätään videoneuvottelua varten menemään. Lisäksi videoneuvotteluyhteys sitoo toimitiloja myös lähettävässä virastossa, esimerkiksi käräjäoikeudessa muuhun kuin viraston omaan käyttöön.

Johtopäätökset

Hovioikeuksien osalta ongelmat toiminnan tuottavuuden, taloudellisuuden ja käsittelyaikojen osalta keskittyvät selkeästi Etelä-Suomen suuriin hovioikeuksiin. Ongelmat johtunevat suurelta osin siitä, että resurssit eivät ole työmäärään nähden riittävät.

Toimeksiannon olisi pitänyt keskittyä laajemmin niiden toimenpiteiden selvittämiseen, joiden avulla voitaisiin mahdollisimman tuottavasti, taloudellisesti ja tasapuolisesti parantaa kansalaisten oikeusturvaa tasaamalla hovioikeuksien keskinäistä työmäärää ja pienentämällä käsittelyaikaeroja. Toimikunnan tehtäväksi olisi pitänyt erityisesti osoittaa perusteellisen selvityksen tekeminen niistä syistä, joista ilmoitetut Etelä-Suomen hovioikeuksien työpaineet johtuvat. Näin kohdistettuna toimeksianto olisi mahdollistanut sen, että toimikunta olisi voinut objektiivisesti ja avoimesti tarkastella kehittämistarpeita ja useampia erilaisia kehittämismavaihtoehtoja sekä valita niistä sitten oikeudenhoidolliset tavoitteet parhaiten täyttävä vaihtoehto.

Nyt asettamispäätöksessä on rajattu toimikunnan tehtäväksi laatia ehdotus 1-2 hovioikeuden lakkauttamiseksi. Muut toimikunnalle annetut tehtävät ovat tuon päätehtävän johdannaisia. Tehtävääsasettelu on täysin mielivaltainen eikä se voi missään olosuhteissa johtaa oikeusministeriön tavoittelemiin eikä myöskään oikeudenhoidollisesti hyväksyttäviin vaikutuksiin.

Kaiken asiaan liittyvän perusteella on epäiltävissä, että oikeusministeriössä on jo ennen asettamispäätöstä tehty periaateratkaisu Itä-Suomen tai Kouvolan hovioikeuden lakkauttamisesta. Tällaiselle lopputulokselle on sitten pitänyt keksiä perustelut. Asettamispäätöstä onkin sitten jouduttu perustelemaan varsin epämääräisillä ja kyseenalaisilla odotuksilla, oletuksilla ja arvauksilla. Perusteluissa on myös esitetty väittämiä, jotka eivät perustu mihinkään selvityksiin ja joiden todenperäisyyttä ei voi tarkistaa. Asettamispäätöksen perusteluilla ja toimikunnalle annetuilla tehtävillä ei ole myöskään yhteyttä keskenään.

Asettamispäätöksessä ei ole jätetty toimikunnalle vapautta selvittää, suunnitella ja arvioida erilaisia hovioikeusverkoston kehittämismalleja, joilla oikeusturvapalveluja voitaisiin taloudellisetkin näkökohdat huomioon ottaen oikeasti parantaa. Toimikunnalle annetut tehtävät

osoittavat sen lopputuloksen, mihin poliittisesti johdettu oikeusministeriö on halunnut mietinnössä päädyttävän. Kysymys ei näyttäisikään olevan vilpittömästä hovioikeusverkoston kehittämishankkeesta, jolla oikeasti pyritäisiin oikeusturvapalvelujen parantamiseen tai edes taloudellisuuden tai tuottavuuden lisäämiseen.

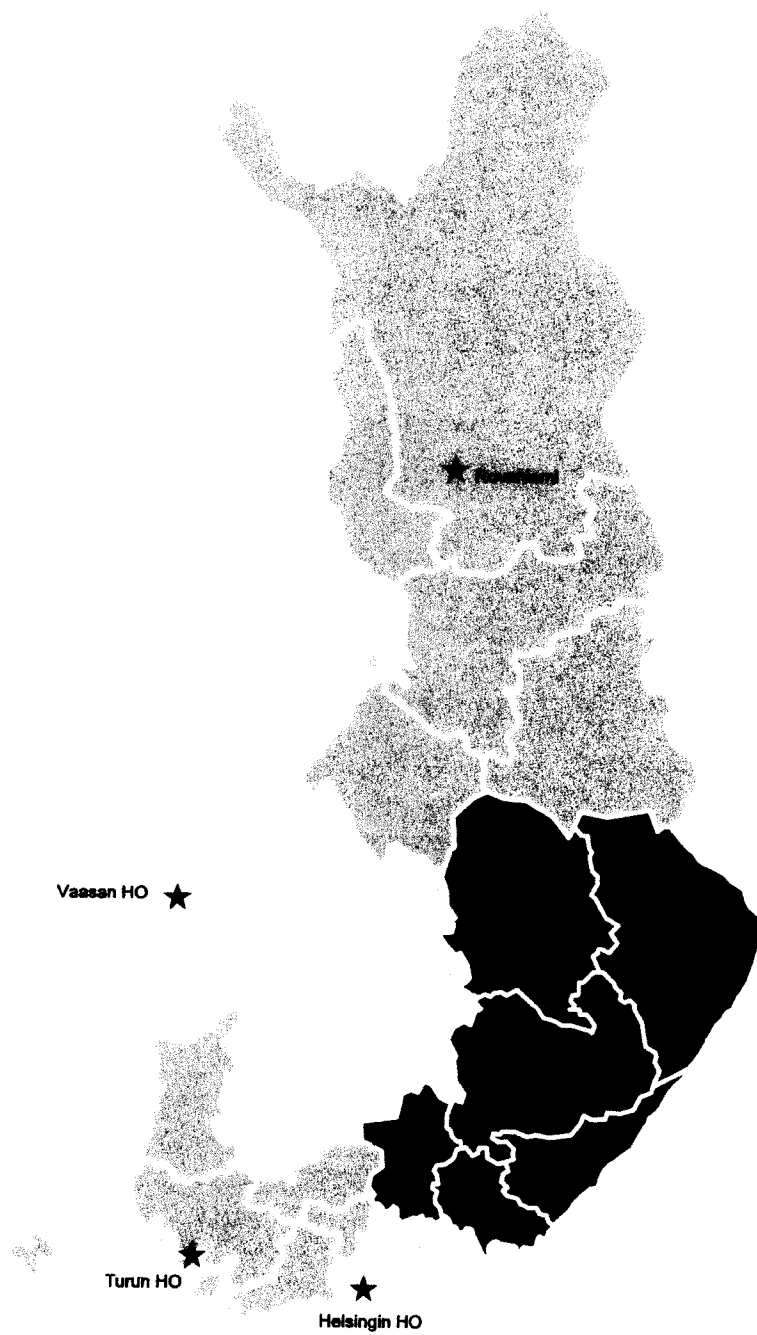
On selvää, että valtion julkisia toimintoja on pyrittävä hoitamaan mahdollisimman taloudellisesti ja tuottavasti. Silloin, kun on kysymys kansalaisten perusturvaa ylläpitävästä oikeus-suojajärjestelmästä julkisten menojen vähentäminen ei voi oikeusvaltiossa kuitenkaan tapahtua millä hinnalla hyvänsä. Asettamispäätöksessä edellytetyjen toimenpiteiden seurauksena ei pitkälläkään aikavälillä edes synny säästöjä, vaan vaikutus on aivan päinvastainen.

Hovioikeusverkoston "kehittäminen" asettamispäätöksessä edellytetyllä ja mietinnössä esitetyllä tavalla heikentäisi merkittävästi Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien tuomiopiireissä asuvien kansalaisten oikeusturvapalveluja. Erityisesti hovioikeuspalvelujen saavutettavuus heikkenisi Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella. Toimikunnan ehdotukset eivät paranna oikeusturvapalveluja niissäkään hovioikeuksissa, joissa työtilanne on vaikea ja käsittelyajat pitkät. Päinvastoin esitetyt muutoksen lisääisivät työmäärää ja pidentäisivät edelleen käsittelyaikoja myös Vaasan ja Rovaniemen hovioikeuksissa.

Erityistä ihmetystä herättää, ettei asettamispäätöksessä ole annettu toimikunnan tehtäväksi arvioida toimenpiteitä, joilla voitaisiin korjata työtilannetta Helsingin hovioikeudessa, jossa se on kaikista hovioikeuksista vaikein. Asettamispäätöksen toimeksiannosta huolimatta olisi voinut odottaa, että asiantuntevista, vaikkakin suurelta osalta Helsingin seudulta olevista jäsenistä koostunut toimikunta olisi katsonut välttämättömäksi jollakin tavoin puuttua Helsingin hovioikeuden työtilanteeseen.

Asettamispäätöksen lähtökohdat ovat virheelliset. Oikeusministeriön toimikunnalle antama tehtävärajaus on sellainen, ettei toimikunta, joka on katsonut olevansa sidottu tehtävärajaukseen, ole voinut oikeasti suunnitella hovioikeusverkoston kehittämistä. Näin ollen mietinnön perusteella ei saisi ryhtyä mihinkään jatkotoimenpiteisiin.

Toimikunnan esitys hovioikeusverkostoksi

VÄLIMATKOJA

	Itä-Suomi, Kuopio	Kouvola	Rovaniemi	Vaasa	Turku
Kainuun KO, Kajaani			337 km		
Kainuun KO, Kuhmo			387 km		
Kainuun KO, Suomussalmi			294 km		
Etelä-Savon KO, Mikkeli					
Etelä-Savon KO, Savonlinna					
Etelä-Savon KO, Pieksämäki					
Pohjois-Karjalan KO, Joensuu					
Pohjois-Karjalan KO, Nurmee					
Pohjois-Karjalan KO, Kitee					
Pohjois-Savon KO, Kuopio					
Pohjois-Savon KO, Iisalmi					
Pohjois-Savon KO, Varkaus					
Pohjois-Savon KO, Niisiä					
Keski-Suomen KO, Jyväskylä		191 km			
Keski-Suomen KO, Jämsä	202 km				
Keski-Suomen KO, Äänekoski		234 km			
Keski-Suomen KO, Viitasaari			236 km		
Päijät-Hämeen KO, Lahti				213 km	
Päijät-Hämeen KO, Heinola	245 km				
Etelä-Karjalan KO, Lappeenranta					
Etelä-Karjalan KO, Imatra					
Kymenlaaksen KO, Kouvola					
Kymenlaaksen KO, Kotka					

Lähde: Tiehallinto, välimatkataulukot <http://alk.tiehallinto.fi/www2/valimatkat/index.htm>

HOVIOIKEUKSIEN HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMITILOISTA SEKÄ NIIHIN LIITTYVISTÄ KUSTANNUKSISTA

HENKILÖSTÖ

Henkilöstörakenne ja tuottavuus

Hovioikeuksien henkilöstön kokonaismäärissä on erilaisista asiamääristä johtuen varsin suuret erot. Pienimmässä hovioikeudessa on vuonna 2010 ollut 51 henkilötyövuotta ja suurimmassa 169 henkilötyövuotta. Hovioikeuksien henkilöstörakenteessa sen sijaan ei ole merkittäviä eroja.¹ Suurimmissa hovioikeuksissa eli Helsingin hovioikeudessa ja Turun hovioikeudessa tuomareiden osuus koko henkilöstöstä on jonkin verran alhaisempi kuin muissa hovioikeuksissa. Helsingissä ja Turussa on vastaavasti suhteellisesti jonkin verran enemmän esittelijöitä muihin hovioikeuksiin verrattuna. Kansliahenkilökunnan osuus koko henkilöstöstä on keskimäärin 31,7 % prosenttimäärän vaihdellessa 30:n ja 33,3:n välillä.

Myöskään hovioikeuksien tuottavuudessa ei ole merkittäviä eroja. Vuonna 2010 hovioikeudet ratkaisivat keskimäärin 22 asiaa henkilötyövuotta kohti. Tästä keskiarvosta poikkesivat Helsingin hovioikeus, jossa ratkaistujen asioiden määrä oli hieman alhaisempi, ja Turun hovioikeus, jossa asioita ratkaistiin jonkin verran keskimääräistä enemmän.

Hovioikeuksien henkilöstömäärä ja henkilöstön rakenne suhteessa ratkaistuihin asioihin on ollut samalla tasolla hovioikeuksien koosta riippumatta. Voidaan siis todeta, että pelkästään hovioikeuksien kokoa muuttamalla ei saavuteta parempaa tehokkuutta.

Haavoittuvuus ja käsittelyajat

Harkitessaan hovioikeuksien määrän vähentämistä toimikunta on lähtenyt siitä, että pienimmät hovioikeudet eli Itä-Suomen, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet ovat haavoittuvimpia. Toimikunnan mukaan tuomioistuinyksiköiden haavoittuvuus puolestaan saattaa johtaa oikeudenkäyntien pitkittymiseen, mikä heikentää oikeusturvaa.

Mikään seikka ei tue toimikunnan mietinnössä esitettyä väitettä siitä, että Itä-Suomen hovioikeus, Kouvolan hovioikeus tai Rovaniemen hovioikeus olisivat erityisen haavoittuvaisia tai haavoittuvaisempia kuin muut hovioikeudet puhumattakaan siitä, että haavoittuvaisuudesta aiheutuisi asioiden käsittelyn viivästymistä. Itä-Suomen hovioikeudessa ja Kouvolan hovioikeudessa käsittelyajat ovat kaikkien lyhyimmät.

Käsittelyaikoihin näyttää pikemminkin vaikuttavan hovioikeuden tuomiopiirin koko ja hovioikeuden järjestämien matkakäräjien määrä. Runsaasti matkakäräjiä toimittavissa Vaasan hovioikeudessa ja Ro-

¹ Toimikunta on mietinnön sivulla 36 taulukossa 2.9 kuvannut hovioikeuksien henkilöstörakennetta. Itä-Suomen hovioikeuden osalta taulukossa mainittu tuomareiden määrä on virheellinen. Vuonna 2010 tuomareita oli taulukossa mainitun 21:n asemesta 20. Kansliahenkilökunnan määränä olisi tullut olla toimikunnan esittämän 19:n asemesta 18. Hovioikeuden henkilöstöön kuuluva alueellinen ATK-suunnittelija vastaa myös alueella olevien muiden oikeushallinnon virastojen ATK-palveluista. Virkaa ei ole otettu huomioon hovioikeuden tuottavuuslukuja laskettaessa ja virka siirretään kuluvaan vuonna oikeushallinnon tietotekniikkakeskukseen. Samanlainen virhe lienee myös Kouvolan hovioikeuden kansliahenkilöstön määrässä.

vaniemen hovioikeudessa käsittelyajat ovat selvästi pitempiä kuin Itä-Suomen hovioikeudessa ja Kouvolan hovioikeudessa. Matkakäräjät myös rasittavat merkittävästi hovioikeuksien henkilöstöä, kuten toimikuntakin mietinnössään toteaa (s. 22).

Matkakäräjillä olevaan kokoonpanoon on vaikea saada nopeasti täydennystä esimerkiksi äkillisen sairaustapauksen sattuessa. Tällainen toimintamalli voi johtaa käytännössä entistä suurempaan haavoittuvuuteen ja on siten omiaan lisäämään kustannuksia.

Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet ratkaisevat nykyisin lähes 40 prosenttia asioistaan pääkäsittelystä. Pääkäsittelyihin käytettäneen 70 - 80 prosenttia lainkäyttöhenkilöstön työmäärästä. Toimikunnan esittämien muutosten toteuttaminen johtaisi väistämättä hovioikeuden matkakäräjien merkittävään lisääntymiseen. On ilmeistä, että tästä syystä asioiden käsittelyajat pitenisivät nykyisestään ja hovioikeuden toiminta olisi nykyistä haavoittuvaisempaa.

Henkilöstön määrä esitetyssä yhdistetyssä hovioikeudessa

Itä-Suomen hovioikeus ja Kouvolan hovioikeus ovat vuonna 2010 ratkaisseet yhteensä 2.438 asiaa. Henkilötyövuotta kohti ratkaisuja annettiin Itä-Suomen hovioikeudessa 23 ja Kouvolan hovioikeudessa 22, mikä viimeksi mainittu määrä oli myös hovioikeuksien keskiarvo.

Toimikunta on esittänyt, että hovioikeuksia yhdistettäessä Kouvolan hovioikeuden tuomiopiiriin nykyisin kuuluva Hyvinkään käräjäoikeus siirrettäisiin Turun hovioikeuden tuomiopiiriin ja Kainuun käräjäoikeus siirrettäisiin Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiristä Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiiriin. Mainitusta syystä yhdistettyyn hovioikeuteen on arvioitu saapuvan vuosittain noin 2.000 asiaa. Tämän asiamäärän ratkaisemiseen tarvitaan laskennallisesti 91 henkilötyövuotta. Tosiasiassa henkilöstötarve olisi jonkin verran suurempi eli vähintään noin 95 henkilötyövuotta laajemman tuomiopiirin, huomattavasti lisääntyvien matkakäräjien ja useista istuntopaikoista aiheutuvien lisääntyvien istuntosalipalvelujen tarpeen vuoksi.

Hovioikeuksissa kokonaisuudessaan tarvittavan henkilöstön määrä ei esitetyllä muutoksella vähenisi, koska Rovaniemen ja Vaasan hovioikeudet tarvitsisivat lisähenkilöstöä suurenevan tuomiopirinsä ja asiamääränsä vuoksi. Kummankin mainitun hovioikeuden matkakäräjien määrä lisääntyisi nykyisestään, mikä olisi omiaan edelleen lisäämään niiden henkilöstötarvetta.

Henkilöstökustannukset

Toimikunta on mietinnössään päätenyt siihen, että hovi- ja hallinto-oikeusverkoston muutoksella henkilökustannuksista saavutettaisiin 800.000 - 1.000.000 euron vuotuiset säästöt poistamalla päällekkäisiä johtamis- ja kansliatehtäviä. Mietinnöstä ei käy ilmi, millaisiin laskemiin arvio perustuu ja mikä osa oletetuista säästöistä kohdistuisi hovioikeuksiin ja mikä hallinto-oikeuksiin.

Kuten edellä on esitetty, hovioikeuksien henkilöstörakenteessa ja tuottavuudessa ei ole merkittäviä eroja. Hovioikeuden koko ei näyttäisi vaikuttavan merkittävästi sen paremmin tuottavuuteen kuin henkilöstörakenteeseenkaan. On selvää, että hovioikeuksia yhdistettäessä voidaan lakkauttaa yksi hovioikeudenpresidentin virka ja mahdollisesti yksi kansliapäällikön virka. Nämä virat jouduttaisiin kuitenkin korvaamaan muilla viroilla. Mahdollinen kustannussäästö tältä osin olisi enintään 100.000 euron kokoluokkaa vuodessa. Tuomiopiirin laajentumisesta väistämättä seuraava matkakäräjien lisääntyminen ja siitä seuraava tuottavuuden aleneminen ja haavoittuvuuden lisääntyminen kuitenkin aiheuttaisivat sen, että muun lainkäyttöhenkilöstön ja avustavan henkilöstön määrää olisi lisättävä. Tämän vuoksi mahdolliset henkilöstösäästöt, mikäli niitä lainkaan saavutettaisiin, jäisivät hovioikeusverkoston osalta merkityksettömän vähäisiksi. On myös mahdollista, että henkilöstökustannukset lisääntyisivät nykyisestään.

TOIMITILAT

Itä-Suomen hovioikeuden toimitilat Kuopiossa

Itä-Suomen hovioikeuden käytössä olevien toimitilojen pinta-ala on 3.297 m². Nykyisiin toimitiloihin voidaan varsin vähäisin muutoksin sijoittaa jopa 90 työntekijää sekä nykyisten neljän istuntosalin lisäksi viides istuntosali.

Samassa pihapiirissä olevan aiemmin tuomioistuinkäytössä olleen rakennuksen pinta-ala on yhteensä 1.158 m². Tiloja on näin ollen yhteensä 4.455 m². Näihin tiloihin on sijoitettavissa yhteensä noin 125 henkilön työtilat sekä riittävät istuntosalitilat.

Toimikunnan mainitsemalla lisärakentamisella rakennuksiin saataisiin työtilat noin 180 henkilölle.

Kouvolan hovioikeuden toimitilat

Kouvolan hovioikeuden nykyisissä 3.606 m²:n suuruisissa toimitiloissa on työtilat 77-80 henkilölle. Hovioikeudessa ei ole riittäviä istuntosalitiloja. Vajaan kilometrin päässä sijaitsevilla Kouvolan hallinto-oikeuden tiloissa on toimikunnan mietinnön mukaan tilaa 45 henkilölle. Näiden tilojen yhteydessä on myös istuntosaleja.

Matkakäräjien edellyttämät tilat

Runsaat 40 % Itä-Suomen hovioikeuden asioista tulee Pohjois-Savon kärjäoikeudesta. Hovioikeuden sijaintipaikkakunnasta riippumatta Kuopiossa tultaisiin järjestämään runsaasti hovioikeuden pääkäsittelyjä. Näitä pääkäsittelyjä varten hovioikeuden käytössä Kuopiossa tulisi joka tapauksessa olla jatkuvasti riittävät toimitilat.

Pohjois-Savon kärjäoikeuden Kuopion toimipisteessä ei ole tällä hetkellä mahdollista järjestää hovioikeuden matkakäräjiä. Kärjäoikeuden tiloihin Kuopioon ollaan suunnittelemassa laajennusta. Tilojen valmistuttua kärjäoikeudella on Kuopiossa kuusi pääkäsittelysalia ja neljä valmistelusalia. Istuntosalitilat ja työtilat on mitoitettu ainoastaan kärjäoikeuden tarpeisiin. Hovioikeuden tilatarpeita ei laajennuksen suunnittelussa ole otettu huomioon. Laamanni Juha Hyväriseltä saadun tiedon mukaan kärjäoikeuden tiloissa ei voida jatkossakaan järjestää hovioikeuden matkakäräjiä, joten tilat matkakäräjiä varten olisi hankittava muualta.

Mikäli hovioikeuksien yhdistäminen toteutettaisiin toimikunnan ehdottamalla tavalla, tulisi Kuopioon järjestää vähintään kaksi pysyvää istuntosalia turvajärjestelyineen ja työtilat vähintään noin 10 hovioikeuden työntekijälle sekä tarpeelliset tilat syyttäjille, asianajajille ja vangeille oheispalveluineen. Käytössä tulisi olla myös tarvittavat virastomestaripalvelut.

Noin 25 % Itä-Suomen hovioikeuden asioista tulee Pohjois-Karjalan kärjäoikeudesta. Näin ollen myös Joensuussa tulisi olla pysyvä hovioikeuden istuntosali asianmukaisine työtiloineen. Nämä tilat pystyttäisiin mahdollisesti rakentamaan suunnitteilla olevan uuden oikeustalon yhteyteen. Tilatarve tulisi ottaa huomioon jo käynnissä olevassa oikeustalon suunnittelutyössä.

Kouvolan hovioikeus järjestänee nykyisin Kouvolassa pidettävät pääkäsittelynsä hovioikeuden tiloissa ja Kymenlaakson kärjäoikeuden yhteydessä olevissa istuntosaleissa. Kouvolassa on siis valmiina tilat matkakäräjien toimittamista varten.

Toimitilakustannukset

Toimikunta on mietinnössään tarkastellut ainoastaan hovioikeuden sijoituspaikkakunnalla olevien toimitilojen kustannuksia. Toimikunnan esittämät tiedot Kuopiossa olevista tiloista ja niistä aiheutuvista kustannuksista ovat suurelta osin virheellisiä. Matkakäräjäistä aiheutuvia toimitilakustannuksia ei ole otettu huomioon lainkaan.

Toimitilakustannukset hovioikeuden sijaintipaikkakunnilla

Toimikunnan mainitsemat hovioikeuksien vuotuiset toimitilakustannukset ovat Kuopiossa 475.372 euroa ja Kouvolassa 441.116 euroa.

Uuden hovioikeuden edellyttämän noin 95 henkilön sijoittaminen Itä-Suomen hovioikeuden pihapiirissä oleviin tiloihin edellyttäisi eräitä muutostöitä nykyisissä tiloissa. Muutostöistä aiheutuva vuotuinen lisävuokra olisi enintään 17.900 euroa. Lisäksi hovioikeuden käyttöön tarvittaisiin puolet hovioikeuden pihapiirissä olevasta rakennuksesta. Tästä aiheutuisi noin 60.000 euron vuokrakustannukset vuodessa. Vuokrakustannukset Kuopiossa olisivat näin ollen yhteensä noin 550.000 euroa vuodessa.

Kouvolassa hovioikeus jouduttaisiin sijoittamaan kahteen toisistaan erillään olevaan rakennukseen. Toimikunnan mukaan vuokrakustannukset olisivat runsaat 680.000 euroa vuodessa.

Hovioikeuden vuotuiset toimitilakustannukset Kuopiossa olisivat runsaat 130.000 euroa alhaisemmat kuin Kouvolassa.

Kuopiossa hovioikeuden pihapiirissä olevat tilat ovat riittävän suuret ja soveltuvat hyvin hovioikeuskäyttöön. Kaikki tarvittavat istuntosalitilat ja niihin liittyvät palvelut on saatavissa keskitetysti ja varsin alhaisin kustannuksin.

Kouvolassa hovioikeus pitäisi sijoittaa kahteen erilliseen rakennukseen, jotka sijaitsevat vajaan kilometrin päässä toisistaan. Myös istuntosalit sijaitsisivat erillään. Hovioikeuden sijoittamista kahteen erilliseen toimipisteeseen ei voida pitää tyydyttävänä ja kestäväenä ratkaisuna. Onkin ilmeistä, että se johtaisi varsin pian Kouvolan hovioikeuden nykyisten toimitilojen laajennushankkeeseen.

Matkakäräjäistä aiheutuvat toimitilakustannukset

Hovioikeuksien yhdistämishanketta harkittaessa on kustannusvertailussa otettava huomioon myös hovioikeuden matkakäräjien toimittamisesta aiheutuvat toimitilakustannukset. Pelkästään Kuopiossa näiden tilojen vuotuiset kustannukset olisivat arviolta noin 120.000 euroa vuodessa.

Käytettävissä ei ole sellaisia tietoja, joiden perusteella matkakäräjätilojen kustannuksia Kouvolassa voitaisiin arvioida. Koska tilat ovat valmiina Kymenlaakson käräjäoikeuden tilojen yhteydessä, on oletettavaa, että kustannukset olisivat kaiken kaikkiaan alhaisemmat kuin Kuopiossa.

Esitetyn verkostomuutoksen vaikutus hovioikeuksien toimitilakustannuksiin

Itä-Suomen hovioikeuden ja Kouvolan hovioikeuden yhteen lasketut toimitilakustannukset ovat vuoden 2010 tietojen perusteella noin 916.000 euroa vuodessa.

Mikäli yhdistetty hovioikeus sijoitettaisiin Kouvolaan, tilakustannukset Kouvolassa ja Kuopion istuntopaikassa olisivat arviolta noin 800.000 euroa vuodessa. Lisäksi tarvittaisiin pysyvä istuntopaikka Joensuussa tai vastaavasti isommat tilat Kuopiossa. Tilakustannuksista saatava säästö jäisi näin ollen parhaimmillaankin melko vähäiseksi.

Mikäli yhdistetty hovioikeus sijoitettaisiin Kuopioon, tilakustannukset Kuopiossa olisivat noin 550.000 euroa. Lisäksi tarvittaisiin yksi tai useampi pysyvä istuntopaikka nykyisellä Kouvolan hovioikeuden tuomiopiirin alueella. Käytettävissä ei ole tietoja, joiden perusteella istuntopaikoista aiheutuvia kustannuksia voitaisiin arvioida. On oletettavaa, että sijoitettaessa hovioikeus Kuopioon kokonaiskustannukset jäisivät noin 150.000 - 200.000 euroa alhaisemmiksi kuin sijoitettaessa hovioikeus Kouvo- laan.

On kuitenkin otettava huomioon, että toimikunnan esittämistä muutoksista aiheutuu lisätilan tarvetta myös Vaasan hovioikeuden osalta (s.78). Näin ollen hovioikeuksien toimitilakustannukset kokonaisuudessaan jäisivät parhaassa tapauksessa likimain entiselle tasolle tai pahimmillaan kasvaisivat nykyi- sestään.

Hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien toimitilakustannuksista

Vertaillen hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien tiloja ja tilakustannuksia toimikunta on päättänyt siihen, että mikäli yhdistetty hovioikeus sijoitettaisiin Kuopioon ja yhdistetty hallinto-oikeus Kouvo- laan, vuotuinen toimitilakustannusarvio olisi hovioikeuden osalta noin 912.000 euroa ja hallinto-oikeu- den osalta noin 690.000 euroa eli yhteensä noin 1.600.000 euroa.

Tosiasiassa hovioikeuden toimitilakustannukset olisivat Kuopiossa arviolta noin 550.000 euroa ja hal- linto-oikeuden toimitilakustannukset Kouvolassa vajaat 450.000 euroa eli yhteensä vajaat 1.000.000 euroa vuodessa. Toimikunta on siis arvioinut tämän vaihtoehdon tilakustannukset noin 60 % eli noin 600.000 euroa todellista korkeammiksi.

Mikäli hovioikeus sijoitettaisiin Kouvolaan ja hallinto-oikeus Kuopioon vuotuiset tilakustannukset oli- sivat hovioikeuden osalta noin 680.000 euroa ja hallinto-oikeuden osalta noin 475.000 euroa eli yh- teensä noin 1.175.000 euroa. Tämä sijoitusvaihtoehto olisi siis noin 175.000 euroa ensin mainittua vaihtoehtoa kalliimpi. Hovioikeuden toiminnan kannalta se olisi lisäksi selvästi Kuopiota huonompi mm. toimitilojen käytettävyyden kannalta.

Matkakäräjäistä aiheutuvat matkakustannukset

Vuonna 2010 Itä-Suomen hovioikeus toimitti pääkäsittelyn 474 asiassa. Pääkäsittelyjä oli 200 päivänä eli lähes kaikkina työpäivinä lomakausia lukuun ottamatta. Kutakin päivää kohti pääkäsittelyihin osal- listui keskimäärin 3 ratkaisukokoonpanoa, joissa kussakin oli yleensä 4 hovioikeuden lainkäyttöhenki- löstön kuuluvaa työntekijää.

Mikäli pääkäsittelyt olisi toimitettu matkakäräjinä Kouvolasta (tai Rovaniemeltä) käsin, olisi hovioi- keuden henkilöstölle tullut noin 2.400 matkatyöpäivää. Pitkien välimatkojen vuoksi matkakäräjät olisi- vat lähes poikkeuksetta edellyttäneet yöpymistä istuntopaikkakunnalla. Matkakäräjäistä hovioikeudelle aiheutuvia hovioikeuden ja matkakäräjäpaikkakunnan välisiä matkakuluja on vaikea arvioida. Varovai- sesti arvioituna kulut olisivat vähintään runsaat 50.000 euroa vuodessa.

Edellä mainituilla tiedoilla voidaan arvioida, että matkakäräjäistä välittömästi aiheutuvat kustannukset voisivat vuosittain olla seuraavaa tasoa:

Päivärahat (2.400 * 34 e)	81.600 e
Hotellimajoitus (2.000 * 100 e)	200.000 e
Matkakulut (700 * 80 e)	56.000 e

Yhteensä	337.600 e

Pelkästään matkoihin käytettäisiin varovaisesti arvioituna noin 3-4 henkilötyövuotta vastaava aika ($700 \cdot 8 \text{ t} = 5.600 \text{ t}$).

Sidosryhmille aiheutuvat kustannukset

Sidosryhmille aiheutuvista kustannuksista toimikunta toteaa seuraavasti: "Tuomioistuinkustannusten lisäksi organisaatorakenteen uudistamisella voi olla merkitystä asianosaisten ja heidän avustajiensa tai edustajiensa kannalta. Se voi myös vaikuttaa poliisin ja syyttäjälaitoksen toimintamenoihin. Lisäksi tuomioistuimen sijainnilla voi olla huomattava merkitys oikeusapulain (257/2002) nojalla maksettavien avustajanpalkkioiden suuruuteen, sillä avustajalla on oikeusapulain 17 §:n perusteella oikeus korvaukseen välttämättömästä matkustamisesta aiheutuvasta ajanhukasta ja kuluista." Näitä kustannuksia toimikunta ei kuitenkaan ole selvittänyt lainkaan.

Suomen asianajajaliiton Itä-Suomen osasto on toimikunnan mietinnön vuoksi laatimassaan kannanotossa 2.5.2011 pyrkinyt selvittämään toimikunnan esittämistä muutoksista aiheutuvia vaikutuksia oikeudenkäyntikulujen määrään. Kannanotossa on päädytty siihen, että oikeudenkäyntikulujen lisäys on moninkertainen verrattuna toimikunnan arvioimaan säästöjen määrään.

Esitetystä muutoksesta aiheutuisi mitä ilmeisimmin merkittäviä lisäkustannuksia myös syyttäjälaitokselle. Lisääntyviä matka-, yöpymis- ja päivärahamenoja voitaisiin jossakin määrin vähentää ns. hovisyyttäjäjärjestelmällä. Hovisyyttäjiä voidaan kuitenkin käyttää vain pienehköissä ja melko yksinkertaisissa asioissa, joten suurimmassa osassa rikosasioista syyttäjät joutuisivat matkustamaan istuntopaikkakunnalle ja pitkien välimatkojen vuoksi myös yöpymään siellä.

Suurempi tuomiopiiri ja siitä johtuvat pitemmät välimatkat olisivat omiaan lisäämään myös vankeinhoitoviranomaisille ja poliisille aiheutuvia kustannuksia.

Hovioikeuden toiminnan kannalta on tärkeää, että samalla paikkakunnalla on hyvät vankien säilytystilat ja vankien kuljetusmahdollisuudet. Kuopion vankilan peruskorjaus- ja laajennushanke on valmistunut tänä vuonna. Vankilassa on sekä suljettu vankila että avovankilaosasto. Lisäksi vankilassa on osasto kuljetusvangeille. Vankikuljetusyhteydet ovat toimivat.

Kouvolassa ei ole vankilaa. Mikkelin vankila huolehtii Kaakkois-Suomen osalta tutkintavankeuden täytäntöönpanosta ja vankikuljetuksista. Vankikuljetusten järjestäminen asettaa jo nykyisin rajoituksia pääkäsittelyjen toimittamiselle Kouvolassa. Vankien kuljettamisesta erityisesti Kouvolaan aiheutuisi merkittäviä lisäkustannuksia vankeinhoitoviranomaisille ja poliisille.

Eräitä huomioita toimipisteiden soveltuvuudesta

Koska pääkäsittelyt muodostavat merkittävän osan hovioikeuden työmäärästä, on hovioikeuden sijainnilla ja liikenneyhteyksillä suuri merkitys hovioikeuden tehokkaan toiminnan kannalta.

Kuopion sijainti ehdotetun uuden tuomiopiirin alueella on keskeinen. Pohjois-Savon käräjäoikeus on ehdotetun uuden hovioikeuspiirin suurin käräjäoikeus, josta vuonna 2010 saapui runsaat 42 prosenttia Itä-Suomen hovioikeuteen tulleista asioista. Kuopioon on hyvät liikenneyhteydet maanteitse, rautateitse ja lentoteitse. Kuopio on väestöennusteiden mukaan kasvukeskus, joten liikenneyhteyksiin ei ole odotettavissa heikennyksiä.

Kouvola sijaitsee ehdotetun uuden hovioikeuspiirin eteläreunalla. Kouvola, jolle väestöennusteet ennustavat laskevaa väestökehitystä, on rautateiden solmukohta, jonne on myös hyvät maantieteyhteydet, mikäli epäedullista sijaintia ei oteta huomioon. Kouvolan lähin matkustajaliikennettä tarjoava lentoase-

ma sijaitsee noin 85 kilometrin päässä Lappeenrannassa.

Väestömääriä ja -ennusteita on toimikunnan mietinnössä käsitelty puutteellisesti. Sijoituspaikkaa harkittaessa olisi tullut tarkastella ehdotetun uuden tuomiopiirin väestömääriä ja -ennusteita eikä toimikunnan käyttämiä hovioikeuksien nykyisten tuomiopiirien väestömääriä ja -ennusteita.

Kouvolan hovioikeuden alueella nykyisin oleva Hyvinkään kärjäoikeus ehdotetaan siirrettäväksi Turun hovioikeuden tuomiopiiriin. Hyvinkään kärjäoikeuden alueella on vuoden 2010 lopussa ollut runsaat 130.000 asukasta ja väestömäärän ennustetaan vuoteen 2040 mennessä lisääntyvän noin 170.000 asukkaaseen. Itä-Suomen hovioikeuden alueella oleva Kainuun kärjäoikeus ehdotetaan siirrettäväksi Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiiriin. Kainuun kärjäoikeuden alueella asuu nykyisin noin 70.000 asukasta ja väestömääräksi vuonna 2040 ennustetaan n. 67.000 asukasta.

Mainitut muutokset huomioon ottaen väestömäärä Kouvolan hovioikeuden jäljelle jäävällä alueella on nykyisin noin 510.000 asukasta ja Itä-Suomen hovioikeuden jäljelle jäävällä alueella noin 575.000 asukasta eli noin 65.000 asukasta enemmän kuin Kouvolan hovioikeuden alueella. Kouvolan hovioikeuden alueen ainoaksi kasvualueeksi jäisi Päijät-Hämeen kärjäoikeuden alue. Itä-Suomen hovioikeuden alueella kasvua tapahtuisi Kuopion seudulla.

YHTEENVETO

Toimikunnan ehdottamasta hovioikeusverkoston muutoksesta ei ole odotettavissa merkittäviä henkilöstökustannussäästöjä. Vuotuiset toimitilakustannussäästöt asettuisivat välille 0 - 200.000 euroa uudistuksen toteuttamistavasta riippuen. On myös mahdollista, että henkilöstökustannukset ja toimitilakustannukset kasvaisivat nykyisestään. Matkakärjistä aiheutuvat kustannukset olisivat joka tapauksessa tuntuvasti suuremmat kuin toimitilakustannuksista ehkä saatavat säästöt.

On siis ilmeistä, että toimikunnan esittämällä hovioikeusverkoston muutoksella ei saavuteta kustannussäästöjä hovioikeuksissa. On todennäköistä, että esitetty muutos aiheuttaisi runsaita lisäkustannuksia sekä valtiolle että asiaosaisille ja heikentäisi oikeuspalvelujen saatavuutta. Lisäksi on otettava huomioon, että uudistuksen toteuttaminen itsessään aiheuttaa mittavat kertaluontoiset kustannukset (ks. s. 30).

Ehdotetuista hovioikeusverkoston muutoksista ei ole saatavissa mitään toiminnallista hyötyä. Koska myöskään kustannussäästöjä ei ole odotettavissa, esitettyä hovioikeusverkoston muutosta ei tulisi toteuttaa.

Mikäli toimikunnan esittämä itäistä Suomea koskeva hovioikeusverkoston muutos toteutettaisiin, olisi taloudellisesti edullisinta sijoittaa yhdistettävä hovioikeus Kuopioon. Myös toimitilojen soveltuvuus, paremmat liikenneyhteydet, väestön sijoittuminen esitetyllä yhdistetyn hovioikeuden alueella sekä väestöennusteet puoltavat hovioikeuden sijoittamista Kuopioon.

tilapäällikkö Tanja Rytönen-Romppanen

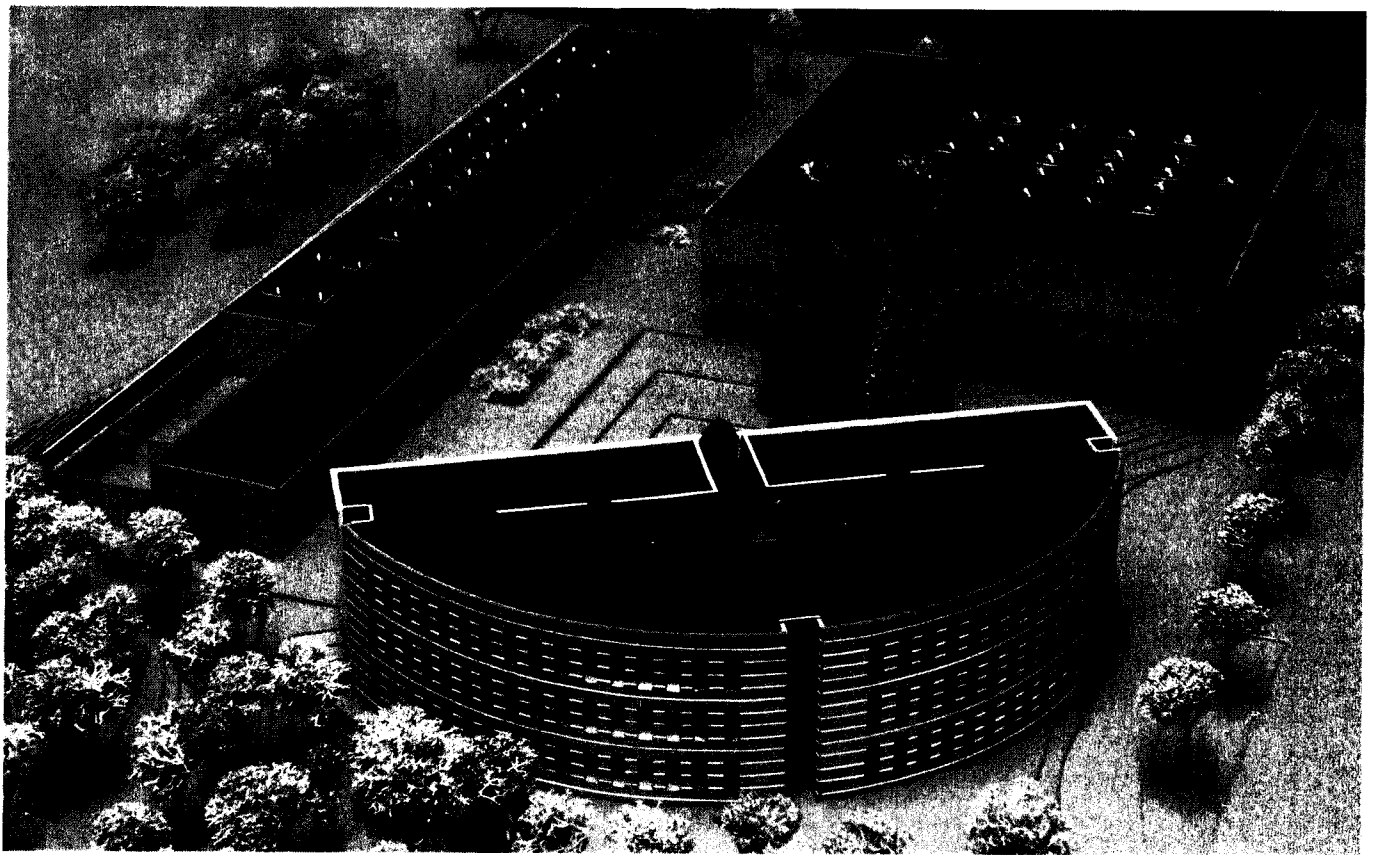
31.5.2011

Itä-Suomen hovioikeuden toimitilaselvitys

Mahtumistarkastelu	työhuoneita	saleja	ruokala
Kuutio vaihtoehto A	8	5	
(Kuutio vaihtoehto B	6	6)	
Puolikas	90		1
"Pitkä" rakennus vain 1 krs	27		1
Yhteensä ilman laajennusta	125	5	1
"Pitkä" laajennus 2. krs	56		
Yhteensä laajennuksen kanssa	181	5-6	2

Kustannukset	lisävuokra
Lisäsali (2 kirjal.salia yhteen)	7 000 €/v
Lisäsali (vahtimestaritilat)	6400 €/v
Puolikkaan muutokset väliseinät	8300 €/v
(*yhden väliseinän lisäys	120 €/v)
Puolikkaan ruokalan muutos/uudet huoneet	2600 €/v
Yhteensä ilman laajennusta	17 900 €/v
Laajennus "Pitkä" 2.krs	235 000 €/v
tunnelit	11 000 €/v

Vuokrat	
nykyinen vuokra (1/2011)	475 000 €/v
lisävuokrat (pienet muutokset)	17 900 €/v
Yhteensä ilman laajennusta	492 900 €/v
"pitkän" rakennuksen lisätilat 1.krs	120 000 €/v
Yhteensä	612 900 €/v
yhdyssillat	246 000 €/v
Yhteensä laajennuksen kanssa	858 900 €/v

Suomen Asianajajaliiton
Itä-Suomen osasto
Kannanotto 2.5.2011

Kannanotto oikeusministeriön asettaman toimikunnan mietintöön nro 17/2011
HOVIOIKEUS- JA HALLINTO-OIKEUSVERKOSTON KEHITTÄMINEN

SUOMEN ASIANAJAJALIITON ITÄ-SUOMEN OSASTO

Suomen Asianajajaliitto jakaantuu maantieteellisesti osastoihin. Suomen Asianajajaliiton Itä-Suomen osastoon kuuluvat Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueella toimivat asianajajat. Osaston toimialue käsittää siis Itä-Suomen hovioikeuspiirin ydinalueen. Osaston jäsenmäärä on 82, joista 72 on yksityisiä asianajajia ja 10 julkisia oikeusavustajia.

TIIVISTELMÄ

Toimikunnan ensisijaisena tavoitteena oli mietinnön mukaan muutoksenhakutuo-
mioistuinten toiminnan kehittäminen siten, että ratkaisujen laatu parane ja työ te-
hostuu entisestään. Tehtävänannossa on painotettu asiamääriltään ja rakenteeltaan
mahdollisimman tasakokoisia yksiköitä, minkä on katsottu olevan keino tasata tuo-
mioistuimien työmääriä ja johtavan tavoitteen toteutumiseen. Toimeksianto on läh-
tenyt siitä, että tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi hovioikeuksien määrän vähen-
tämistä 1 – 2 yksiköllä (mietintö s. 11).

Toimikunta esittää mietinnössään nro 17/2011 kahden hallinto-oikeuden ja yhden
hovioikeuden lakkauttamista. Hovioikeuksien osalta tämä merkitsisi sitä, että Itä-
Suomen ja Kouvolan hovioikeudet yhdistetään uudeksi hovioikeudeksi, jonka toimi-
paikka olisi Kouvola.

**Vastustamme esitystä hovioikeuksien yhdistämisestä. Mietinnössä esitetyillä
toimenpiteillä ei saavuteta asetettuja tavoitteita.** Yhdistäminen ei myöskään joh-
da todellisiin säästöihin, vaan muutoksesta aiheutuu kustannuksia, jotka ylittävät
moninkertaisesti arvioidut säästöt.

1. Juttujen käsittelyajat

Mietinnön mukaan nopeimmin juttuja käsitelleet hovioikeudet ovat olleet Kouvolan
ja Itä-Suomen hovioikeudet (mietintö s. 34). Yhdistämisen seurauksena on **odotet-
tavissa käsittelyaikojen piteneminen muutoksen kohteena olevalla alueella.**

2. Hovioikeuksien koko

Hovioikeuksien tavoitekokona on pidetty mietinnössä 30 – 50 tuomarin yksikköjä.
Siitä ilmenevien selvitysten perusteella tähän kokoluokkaan kuuluvat hovioikeudet
eivät ole muita tehokkaampia (mietintö s. 34), joten **esitetyllä hovioikeuksien yh-
distämisellä niiden tehokkuus ei tule paranemaan.**

3. Työmäärän tasaaminen

Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuksien yhdistämisen seurauksena ratkaistavien asi-
oiden määrän arvioidaan vähenevän nykyisestä n. 2 450 asiasta 2 000 asiaan (mietin-
tö s. 34 ja s. 72). Ruuhkautuneimman Helsingin hovioikeuden asiamäärässä ei arvioi-
da tapahtuvan muutosta. **Yhdistämisellä ei tasata hovioikeuksien työmäärää.**

4. Hovioikeusmenettelystä aiheutuvat kustannukset

Mietinnössä on arvioitu kahden hallinto-oikeuden ja yhden hovioikeuden lakkautta-
misen vuosittaiseksi kokonaissäästökseksi yhteensä 0,8 – 1,0 m€, mikä siis tarkoittaisi
hovioikeuksien yhdistämisen osalta ilmeisesti 0,3 – 0,4 m€ säästöä (mietintö s. 75).
Muutoksesta asianosaisille ja syyttäjille hovioikeusprosessissa aiheutuvat lisäkustan-
nukset on jätetty kokonaan huomiotta. **Mietinnössä huomiotta jätetyt vähintään
1,3 m€ lisäkustannukset ylittävät moninkertaisesti arvioidun säästön.**

5. Oikeusturva

Asianosaisille aiheutuva kustannusten nousu nostaisi valituskynnystä myös perustel-
tujen valitusten osalta. Muutos heikentäisi väistämättä myös todistelun saatavuutta
hovioikeusprosessissa. **Esitetty muutos on omiaan heikentämään itäsuomalais-
ten oikeusturvaa.**

ASIANAJAJALIITON ITÄ-SUOMEN OSASTON KANTA

Pidämme hovioikeuksien laadun ja tehokkuuden parantamista kannatettavana tavoitteena. Toimikunnan esittämät reunaehdot ja kriteerit ovat myös tärkeitä, eikä niitä tule sivuuttaa johtopäätöksiä tehtäessä, niin kuin toimikunta vaikuttaa tehneen.

Toimikunnan mietinnön pohjaksi tehtyjen selvitysten ja asianajajaliiton Itä-Suomen osaston omien selvitysten perusteella on ilmeistä, ettei hovioikeuksien yhdistämisellä voida saavuttaa toimeksiannon mukaisia tavoitteita. Hovioikeuksien yhdistäminen johtaisi kustannusten nousun lisäksi oikeusturvan heikentymiseen ja käsittelyaikojen pidentymiseen. Toisaalta suuremman yksikön eduiksi arvioitujen seikkojen tueksi ei ole selvityksissä löytynyt perusteita.

1. Ensisijaisesti katsomme, ettei hovioikeuksia tule yhdistää. Päällimmäisenä ongelmana vaikuttaisi olevan joidenkin hovioikeuksien resurssihin nähden liian korkea asiamäärä. Tehokkain ja edullisin keino epäkohdan korjaamiseksi olisi hovioikeuksien tuomiopiirien uudelleenjärjestely, jossa otettaisiin huomioon asioiden tasaisempi jakautuminen hovioikeuksien välillä unohtamatta tuomioistuinten sijaintia.

2. Jos hovioikeuksien yhdistäminen nähdään välttämättömäksi, tulisi ensin selvittää sellaisen vaihtoehdon toimivuus ja taloudellisuus, jossa hovioikeudella olisi pysyvä toimipaikka sekä Kuopiossa että Kouvolassa. Menettely on tuttu sekä syyttäjälaitoksen että käräjäoikeuksien uudistuksista viime vuosilta ja se on osoittanut toimivuuksensa. Esimerkiksi sekä Itä-Suomen syyttäjänvirastolla että Pohjois-Savon käräjäoikeudella on useita pysyviä toimipaikkoja, joiden resursseja voidaan tarpeen vaatiessa hyödyntää joustavasti. Valtiontalouden edellyttämiä säästöjä saadaan aikaan hallintokustannusten pienentyessä. Tämä malli saattaisi myös edistää mietinnössä tavoiteltua hovioikeustuomareiden mahdollisuutta erikoistumiseen.

3. Viimesijaisesti näkisimme, että mikäli hovioikeudet yhdistetään ja sijoitetaan yhdelle paikkakunnalle, tulisi hovioikeus maantieteellisistä ja historiallisista syistä sijoittaa Kuopioon. Kuopio sijaitsee maantieteellisesti keskemällä kaavailtua uutta hovioikeuspiiriä. Myös historialliset syyt ja pitkät perinteet puoltavat Kuopiota (mietintö s. 30).

PERUSTELUT

1. Juttujen käsittelyajat

Mietinnössä esitettyjen taustatietojen mukaan juttujen käsittelyajat ovat olleet lyhyimmät juuri Kouvolan hovioikeudessa ja Itä-Suomen hovioikeudessa ja vastaavasti pisimmät maan suurimmissa hovioikeuksissa, Helsingissä ja Turussa (mietintö s. 34).

Jotta mietinnössä esitetty hovioikeuksien yhdistäminen olisi omiaan parantamaan asianosaisten oikeusturvaa, tulisi yhdistyvällä alueella käsittelyaikojen lyhentyä. Mikään selvityksessä ei osoita käsittelyaikojen lyhenemisen olevan odotettavissa, vaan vaikutusten voidaan arvioida olevan juuri päinvastaisia. Käsittelyajat suuremmissa yksiköissä ovat mietinnön mukaan pitempiä. Yhdistämisvaihe tulisi varmuudella aiheuttamaan viivettä juttujen käsittelyyn ja ruuhkaa, jonka purkaminen kestää vuosikausia. Pitkien matkojen aiheuttama ajanhukka tulisi aiheuttamaan asianosaisille ja

avustajille aikatauluongelmia, joiden vuoksi käsittelyajankohtien määrääminen vaikeutuu. Kaikki nämä tekijät johtavat siihen, että käsittelyajat tulevat väistämättä pidentymään.

2. Hovioikeuksien koko

Hovioikeuksien toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus eivät ole mietinnön mukaan juurikaan riippuneet tuomioistuimen koosta. Tuottavuusluvut ovat koko maassa käytännössä samansuuruiset lukuun ottamatta hieman heikompaa Helsingin hovioikeutta (mietintö s. 35).

Toimikunnalle annetun toimeksiannon mukaan suuremmissa yksiköissä voidaan luoda nykyistä paremmat edellytykset varmistaa riittävä erityisosaaminen sekä vähentää muutoksenhakutuomioistuinten haavoittuvuudesta johtuvaa oikeudenkäyntien pitkittymistä. Mietinnön taustaselvityksissä ei kuitenkaan ole havaittu mitään puutteita yhdistettäväksi esitettyjen hovioikeuksien toimintakyvyssä esimerkiksi asiantuntemuksen puutteen tai haavoittuvuuden osalta.

Toimeksiannon mukaisella arvioidulla optimikoolla ei ole osoitettu olevan tavoiteltuja vaikutuksia. Hovioikeuksien koon suurentamisen 30 – 50 tuomarin yksiköiksi ei voida olettaa johtavan laadun ja tehokkuuden parantumiseen. Mietintö osoittaa toimeksiannon kyseisen arvion virheelliseksi.

3. Työmäärän tasaaminen

Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet ratkaisivat vuonna 2010 yhteensä 2 438 asiaa. Mietinnössä arvioidaan, että yhdistämisen seurauksena syntyvälle hovioikeudelle tulisi vuosittain ratkaistavaksi 2 000 asiaa (mietintö s. 34 ja s. 72). Mietinnön selvityksestä ilmenee, että ruuhkautuneimman Helsingin hovioikeuden asiamäärässä ei arvioida tapahtuvan muutosta, vaan sille tulee edelleen ratkaistavaksi 3 400 asiaa vuodessa.

Asianajajaliiton Itä-Suomen osaston käsityksen mukaan eri hovioikeuksien työmäärä olisi tehokkaimmin tasattavissa järjestämällä hovioikeuksien tuomiopiirejä uudelleen. Samoin asiaa on arvioinut toimikunnan jäsen presidentti Pertti Nieminen mietintöön jättämässään eriävässä mielipiteessä (mietintö s. 81 - 85).

Toimikunta oli myös keskustellut mahdollisuudesta tasata työmäärää tuomiopiirien uudelleenjärjestelyllä, mutta mietinnössä on todettu, että vaihtoehto ei ole toimeksiannon mukainen (mietintö s. 51). On aivan ilmeistä, että toimeksiannon ahdas rajaus on tarpeettomasti sitonut toimikunnan kädet, eikä kaikkia tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksia ole voitu selvittää.

4. Hovioikeusmenettelystä aiheutuvat kustannukset

Mietinnön mukaan hovioikeuksien yhdistämisen on siis arvioitu tuottavan vuosittain noin 0,3 – 0,4 m€ säästön.

Toimikunta on mietintönsä reunaehtoina kirjannut, että saavutettavien kustannussäästöjen tulisi olla todellisia ja ettei sellaisia ehdotuksia tule toteuttaa, jotka johtavat saavutettavia säästöjä vastaavaan tai sitä suurempaan kustannusten nousuun jossa-

kin muualla. Lisäksi on edellytetty, että uudistuksella tulee olla osoitettavissa selkeitä ja riittävällä varmuudella osoitettavissa olevia hyötyjä. (Mietintö s. 29 – 30)

Matkojen olennainen pidentyminen tulisi johtamaan lisääntyneisiin pääkäsittelyjen peruuntumisiin poissaolojen vuoksi. Tämä puolestaan johtaa käsittelyaikojen pidentymiseen ja kustannusten kasvamiseen.

Mietinnössä on yksiselitteisesti havaittu, että hovioikeuksien yhdistämisellä on myös tuomioistuinelaitoksen ulkopuolisia vaikutuksia ainakin asianosaisten, syyttäjien ja asianajajien osalta. Kyse on ainakin matkustamisen ja ajanhukan lisääntymisestä (mietintö s. 29 – 30, 76).

Toimikunta ei ole edes pyrkinyt selvittämään tällaisia ns. sidosryhmävaikutuksia. Toisaalta mietinnössä on mainittu, että hovioikeuden ns. matkakäräjiä tulisi vähentää, eli matkustamisen sälytettäisiin käytännössä sidosryhmille (mietintö s. 22).

Muutos merkitsisi osaston alueella Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa seuraavia edestakaisia matkoja hovioikeuden käsittelyihin Kouvolaan:

Kuopio	536 km 7,5 h
Joensuu	636 km 9 h
Iisalmi	706 km 10 h
Varkaus	388 km 5 h
Pieksämäki	364 km 5 h
Lieksa	828 km 12h
Nurmes	790 km 11 h

Muutoksen aiheuttama keskimääräinen matkan lisäys on 450 km ja matka-ajan lisäys 6 tuntia.

Itä-Suomen hovioikeudessa on vuosittain käsitelty noin 1 200 valitusasiaa, joista keskimäärin 450 tapauksessa on järjestetty suullinen pääkäsittely. Suullisista käsittelyistä noin 80 % on ollut rikosasioita ja 20 % siviiliasioita.

Koska asianajopalkkio ja muut kustannukset määräytyvät yleisimmin ajankäytön perusteella, on keskimääräisen lisäkustannuksen määrä melko tarkasti laskettavissa. Laadittujen laskelmien (liite 1) mukaan lisäkustannus laajan siviiliasian osalta olisi noin 5 200 €/pääkäsittely ja tavanomaisen rikosasian osalta noin 2 400 €/pääkäsittely. Siviiliasian kustannukset maksaa yleensä asianosainen itse ja vastaa-vasti rikosasian kustannukset maksaa yleensä valtio yleisen oikeusavun perusteella.

Suullisten pääkäsittelyjen määrän perusteella laskettu asianosaisten kustannusten lisäys rikosasioiden osalta on 864 000 € (360 x 2 400) ja siviiliasioiden osalta 468 000 € (90 x 5 200). Muutoksen johdosta oikeudenkäyntikulujen voidaan arvioida kasvavan vuositasolla noin 1,3 m€. Huomattava osa kustannuksista lankeaisi väistämättä valtion maksettavaksi.

Hovioikeuden muuttamisesta aiheutuu myös kertaluontoisia kustannuksia, kuten remontti- ja muuttokustannuksia, joita ei ole edes pyritty arvioimaan. Jo nämä kus-

tannukset tulisivat joka tapauksessa viemään arvioidun hyödyn useiden vuosien ajalta.

Lisääntyvän matkustamisen voidaan olettaa vaikuttavan myös syyttäjien työhön. Syyttäjillä on heidän työnsä painopisteestä johtuen katsottava olevan myös erityisen hyvät mahdollisuudet arvioida esityksen vaikutusta hovioikeuden pääkäsittelyjen mahdollisiin peruuntumisiin, jotka lisäisivät käsittelyaikoja ja kasvattaisivat kustannuksia.

Esityksen vaikutuksista hovioikeuden pääkäsittelyjen peruuntumisriskiin ja syyttäjien työmäärään kysyttiin Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa toimivilta syyttäjiltä. Kyselyyn vastasi 8 syyttäjää eli vastausprosentti oli 38 %. Kaikki vastanneet (100 %) arvioivat, että esitys lisää sekä syyttäjien työmäärää että peruuntuvien pääkäsittelyjen määrää (liite 2).

Esityksen aiheuttama syyttäjälaitoksen kustannusten kasvu on täysin selvittämättä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kustannussäästöjä koskeva väite on toimikunnan ja asianajajaliiton Itä-Suomen osaston selvitysten perusteella osoitettu täysin perusteettomaksi. Ehdotettu muutos aiheuttaisi tosiasiaassa merkittävän hovioikeusprosessin kustannusten kasvun.

5. Oikeusturva

Lisääntyneiden kustannusten ja etäisyyksien voidaan arvioida kaventavan kansalaisten oikeusturvaa eri tavoin.

Pitkät matkat istuntopaikoille ovat omiaan johtamaan pääkäsittelyiden peruutuksiin, mikä pidentää asioiden käsittelyaikoja ja heikentää asianosaisten oikeusturvaa.

On selvää, että jo muutoinkin korkeaksi muodostuvilla oikeudenkäynnin kustannuksilla on suuri merkitys valittamista hovioikeuteen harkittaessa. Tälläkin hetkellä kustannukset ovat usein syynä siihen, että asianosainen ei käytännössä voi saattaa asiaansa hovioikeuden käsiteltäväksi. Asianosaisille hovioikeuksien yhdistämisestä aiheutuva kustannusten kasvu olisi omiaan kohottamaan valituskynnystä myös niissä tapauksissa, joissa asian saattaminen muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi olisi perusteltua. Pahimmassa tapauksessa nämä lisäkustannukset muodostavat esteen muutoksenhaulle.

Toimikunta on mietinnössään todennut, että Kouvolan hovioikeuden käsiteltävänä on lukuisia juttuja, joiden asianosaiset tulevat Venäjältä, ja on kiinnittänyt erityistä huolta näiden asianosaisten prosessikustannuksiin ja matka-aikaan (mietintö s. 65). Päähuolena tulisi kuitenkin olla kustannusvaikutukset hovioikeuspiirin alueella asuvan väestön kannalta.

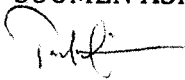
Todistajille aiheutuvat kustannukset ja ajanhukka vaikuttavat myös todistelun saatavuuteen. Lisääntynyt välimatka aiheuttaa ongelmia asianmukaisen todistelun esittämisessä. Todistajien saaminen paikalle vaikeutuu. Tämä puolestaan johtaa istuntojen peruuttamiseen tai todistajan kuulemisesta luovuttaessa jopa väärän tuomion riskin kasvamiseen.

Esityksen vaikutuksista itäsuomalaisten oikeusturvaan kysyttiin osaston jäseniltä. Kyselyyn vastasi 46 henkeä eli 56 % jäsenistöstä. Vastaaajista 43 eli 93 % arvioi esityksen huonontavan heidän asiakkaittensa oikeusturvaa. Yksikään ei arvioinut esityksen parantavan oikeusturvaa (liite 3).

Toimikunnan esityksen hyväksyminen saattaisi itäsuomalaiset eriarvoiseen asemaan tuomioistuinasioissa vaikeuttamalla heidän mahdollisuuksiaan käyttää oikeuttaan muutoksenhakuun.

Joensuussa 2. toukokuuta 2011

SUOMEN ASIANAJAJALIITON ITÄ-SUOMEN OSASTO

Taneli Simonen
Asianajaja, Joensuu, osaston puheenjohtaja

- Liitteet
1. Laskelma oikeudenkäynnin lisäkustannuksista
 2. Yhteenveto kyselystä syyttäjille
 3. Yhteenveto kyselystä asianajajille

HOVIOIKEUDEN SIIRTO KUOPIOSTA KOUVOLAAN
Asianosaisten lisäkustannukset

Olettamat:

Edestakaisen matkan lisäys	450 km
Edestakaisen matka-ajan lisäys	6 h
Asianajajan tuntiveloitus alv 0	180 e
Kilometrikorvaus	0,46 e
Asiantuntijatodistajan veloitus	50 e / h
Siviilijutun pääkäsittelyjä vuodessa	90 kpl
Rikosjutun pääkäsittelyjä vuodessa	360 kpl

1. Lisäkustannukset laajassa siviiliriidassa

Asiamiehen matkakulut $450 \times 0,46 \times 1,23$	254,61
Asiamiehen palkkio $6 \times 180 \times 1,23$	1328,4
Todistajien matkakulut, 2 todistajaa	414
Todistajien lisäkorvaukset $2 \times 6 \times 50$	600
Lisäkustannukset yhteensä / asianosainen	2597,01
Lisäkustannukset yhteensä / juttu	5194,02

2. Lisäkustannukset normaalissa rikosjutussa yleisen oikeusavun taksoilla

Asiamiehen matkakulut	254,61
Asiamiehen palkkio $6 \times 100 \times 1,23$	738
Todistajan matkakulut, 1 todistaja	207
Lisäkustannukset yhteensä / asianosainen	1199,61
Lisäkustannukset yhteensä / juttu	2399,22

3. Lisäkustannukset vuositasolla

Siviilijutut ($90 \text{ kpl} \times 5194 \text{ e}$)	467460
Rikosjutut ($360 \text{ kpl} \times 2399 \text{ e}$)	863640
Lisäkustannukset yhteensä	1331100

Edellä lasketuissa lisäkustannuksissa ei ole huomioitu asianosaisten ansionmenetystä eikä mahdollisia majoituskustannuksia.

HOVIOIKEUDEN SIIRTO KUOPIOSTA KOUVOLAAN
Kysely syyttäjille huhtikuussa 2011
Yhteenveto

Kyselyn kohderyhmä:
Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan syyttäjät

Kyselyn järjestämistapa:
Kysely lähetettiin työsähköpostiosoitteeseen

Kohderyhmän koko:
21 henkeä

Vastaajien määrä:
8 henkeä eli 38 %:ia.

KYSYMYS SEKÄ SAADUT VASTAUKSET:

Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä koskevassa työryhmämietinnössä nro 11/2011 esitetään mm., että Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet yhdistetään uudeksi hovioikeudeksi, jonka toimipaikka sijoitetaan Kouvolaan. Mikä vaikutus esityksen toteuttamisella olisi 1) syyttäjän työmäärään ja 2) hovioikeuden pääkäsittelyjen peruuntumisiin?

	lkm	%
1.		
A. Syyttäjien työmäärä vähenee	0	0
B. Syyttäjän työmäärä lisääntyy	8	100
C. Ei vaikutusta syyttäjän työmäärään	0	0
2.		
A. Peruutettujen pääkäsittelyjen määrä vähenee	0	0
B. Peruutettujen pääkäsittelyjen määrä lisääntyy	8	100
C. Ei vaikutusta pääkäsittelyjen peruuntumisiin	0	0

HOVIOIKEUDEN SIIRTO KUOPIOSTA KOUVOLAAN

Kysely asianajajille huhtikuussa 2011

Yhteenveto

Kyselyn kohderyhmä:

Suomen Asianajajaliiton Itä-Suomen osaston (Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) jäsenet

Kyselyn järjestämistapa:

Kysely lähetettiin työ sähköpostiosoitteeseen

Kohderyhmän koko:

82 henkeä

Vastaajien määrä:

46 henkeä eli 56 %:ia.

KYSYMYS SEKÄ SAADUT VASTAUKSET:

Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä koskevassa työryhmämietinnössä nro 11/2011 esitetään mm., että Itä-Suomen ja Kouvolaan hovioikeudet yhdistetään uudeksi hovioikeudeksi, jonka toimipaikka sijoitetaan Kouvolaan. Mikä vaikutus esityksen toteuttamisella olisi itäsuomalaisten oikeusturvan toteutumisessa?

	lkm	%
A. Asiakkaitteni oikeusturva paranee	0	0
B. Asiakkaitteni oikeusturva huononee	43	93
C. Ei vaikutusta asiakkaitteni oikeusturvan kannalta	3	7

PÄÄKÄSITTELYT VANGITTUJEN JUTUISSA

Toimikunta toteaa (s. 67), että *Kymenlaakson käräjäoikeuden tiloissa* Kouvolassa on tilat pidätetyille ja vangituille henkilöille.

Kouvolan hovioikeudessa ei ole tiloja vangituille. Kouvolan kaupungissa ei myöskään ole vankilaa, minkä vuoksi Kouvolan hovioikeuden pääkäsitteelyyn tuotavia vankeja joudutaan säilyttämään Kymenlaakson poliisilaitoksen Kouvolan poliisiaseman poliisivankilassa, mistä säilyttämisestä ja vankien kuljettamisesta aiheutuu poliisille runsaasti lisätyötä.

Mainituista puutteellisista vankien säilytystiloista johtuen Kouvolan hovioikeudessa ei ole mahdollista pitää vangitun juttujen pääkäsitteelyä maanantaisin eikä perjantaisin, mikä ilmenee Kouvolan hovioikeuden käsikirjan ohjeesta: *"Vankikuljetukset. Kouvolan poliisilaitoksen poliisivankilavastaava on pyytänyt välittämään kohteliaan pyynnön hovioikeudelle, että jos vain on mahdollista, pääkäsitteelyjä, joihin tulee vangittuja / vankeja, ei järjestettäisi maanantaina eikä perjantaina. Vankikuljetukset ovat muuttuneet pelkästään rautateitse tapahtuviksi. Linja-autokuljetukset ovat loppuneet kokonaan. Perjantaina ja maanantaina tapahtuvat pääkäsitteelyt, joissa on vangittuja tai vankeja, aiheuttavat poliisille ylimääräisiä hankaluuksia (mm. henkilöiden säilytys yli viikonvaihteen). Vankiloista riippuen kuljetukset tapahtuvat seuraavasti: Toistaiseksi voimassa olevan aikataulun mukaan vankivaunun saapumisajat Kouvolaan ovat: Tiistaisin ja perjantaisin Helsingin suunnasta (myös Turku, Hämeenlinna ym.) klo 09.40. Maanantaisin ja torstaisin Mikkelin suunnasta (Sukeva, Kuopio, Pyhäselkä jne.) klo 20.11. Helppo muistisääntö: TIISTAISIN JA PERJANTAISIN VANGITTUJEN ISTUNNOT ALOITETAAN AIKAISINTAAN KLO 10.00! Em. toivomusta on, mikäli vain mahdollista, syytä noudattaa."*

Itä-Suomen hovioikeudessa on ennen istunnon alkamista ja taukojen aikana tapahtuvaa vankien säilytystä varten kaksi sumpua. Tarvittaessa vankien säilytykseen on pystytty järjestämään hovioikeusrakennuksesta muitakin tiloja.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen keskuspaikka on Kuopio. Kuopiossa sijaitsee Itä-Suomen aluevankila, missä on täytäntöönpano- ja sijoittajayksiköt. Vankilassa on käräjämatkalle saapuvia vankeja varten matkasellit. Useamman päivän ja jopa useamman viikon kestäneet pääkäsitteelyt vangittujen jutuissa ovat hoituneet helposti ja joustavasti vankien yöpyessä matkasellissä. Vanginvartijat hoitavat vankien kuljetukset vankilan ja hovioikeuden välillä tuoden vangit istuntoon ja käyttäen heitä lounastauon aikana vankilassa lounaalla. Vankikuljetukset ja muu yhteistyö vankilan kanssa ovat sujuneet hyvin.

Itä-Suomen hovioikeudessa käsiteltävien vangittujen jutuissa vangit on pääosin sijoitettu Pyhäselän, Sukevan, Kuopion ja Mikkelin vankilaan. Etenkin Pyhäselästä ja Sukevalta kuljetusmatkat Kouvolaan ovat pitkät. Mikäli Itä-Suomen hovioikeus siirretään Kouvolaan, lisääntyvistä vankikuljetuksista aiheutuu huomattavia kustannuksia kuljetusmatkojen pidentyessä.

Pääkäsitteelyt vangittujen jutuissa eivät Itä-Suomen hovioikeudessa aiheuta vartiointi- ja kuljetustehtäviä Pohjois-Savon poliisilaitoksen Kuopion pääpoliisiasemalle. Siitä, pystyisikö Kouvolan poliisiasema hoitamaan hovioikeuksien yhdistymisen myötä huomattavasti lisääntyvät kuljetus- ja vartiointitehtävät, ei ole esitetty selvitystä.

Syynäkeettomana tuomitut Niuvan sairaalaan sijoitetut henkilöt on myös helpompaa ja halvempaa kuljettaa hovioikeuden pääkäsitteelyyn hovioikeuden sijaitessa samassa kaupungissa sairaalan kanssa.

Vaihtoehtoinen malli hovioikeusverkostoksi

Juttumäärät laskettu vuonna 2010 hovioikeuksiin tulleiden juttujen pohjalta

